

**KOHTUTE HALDAMISE NÕUKOJA
SEITSMEKÜMNE ÜHEKSANDA ISTUNGI
PROTOKOLL**

Tartus
Atlantise konverentsikeskuses

12. detsembril 2014. a

Kohalviibijad

KHN-i liikmed ja asendusliikmed:

Priit Pikamäe, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Villu Kõve, riigikohtunik
Ivo Pilving, riigikohtunik (asendusliige)
Virgo Saarmets, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik
Tiina Pappel, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik
Andra Pärsimägi, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik (asendusliige)
Donald Kiidjärv, Tartu Maakohtu kohtunik
Piia Jaaksoo, Pärnu Maakohtu kohtunik
Indrek Teder, õiguskantsler
Marko Pomerants, Riigikogu õiguskomisjoni aseesimees
Rein Lang, Riigikogu põhiseaduskomisjoni liige
Rait Maruste, Riigikogu põhiseaduskomisjoni esimees (asendusliige)

Teised osalejad:

Helve Särgava, Harju Maakohtu esimees (osales päevakorrapunktide 1-2 arutamisel)
Liivi Loide, Tartu Maakohtu esimees
Anne Palmiste, Viru Maakohtu esimees
Rubo Kikerpill, Pärnu Maakohtu esimees
Villem Lapimaa, Tallinna Halduskohtu esimees
Tanel Saar, Tartu Halduskohtu esimees
Urmas Reinola, Tallinna Ringkonnakohtu esimees
Kersti Kerstna-Vaks, Tartu Ringkonnakohtu esimees
Liis Lindström, Riigikohtu esimehe nõunik
Kerdi Raud, Riigikohtu direktor
Merje Talvik, Riigikohtu kommunikatsiooniosakonna juhataja
Piia Saar, Riigikohtu sekretär
Nele Parrest, Õiguskantsleri Kantselei, õiguskantsleri asetäitja-nõunik (osales päevakorrapunktide 1-6 arutamisel)
Tiina Ereb, Tartu Ringkonnakohtu kohtudirektor
Hans Moks, Harju Maakohtu kohtudirektor (osales päevakorrapunktide 1-2 arutamisel)
Virve Altuhoova, Tartu Maakohtu direktor
Kristjan Siigur, Tallinna Halduskohtu kohtunik
Marko Aavik, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika asekanter (osales päevakorrapunktide 2-10 arutamisel)
Kaidi Lippus, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse juhataja
Karin Karpa, Justiitsministeeriumi siseauditiosakonna juhataja
Annika Kütt, Justiitsministeeriumi siseauditiosakonna siseaudiitor (osales päevakorrapunktide 1-2 arutamisel)
Rasmus Karja, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik
Maret Saanküll, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik
Küllu Luha, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse analüütik
Siret Jürgenson, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik

Juhatas: Priit Pikamäe, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Protokollis: Piia Saar, Riigikohtu sekretär
resolutsioonotsuste protokoll koostas **Maret Saanküll**, Justiitsministeeriumi
justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik

Algus: 12.12.2014. a kell 10.30

Lõpp: 12.12.2014. a kell 15.30

Istungi päevakorras on:

1. **31.10.2014. a erakorralise KHNi 78. istungi protokoll kinnitamine** - Riigikohtu esimees Priit Pikamäe
Materjalina lisatud protokoll.
2. **Ülevaade Harju Maakohtus läbiviidud auditi tulemustest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, Karin Karpa ja Annika Kütt
Materjalina lisatud lühikokkuvõtte auditi tulemustest ja tulemusauditi „Harju Maakohtu töökorraldus“ kinnitatud lõpparuanne.
3. **Ülevaade 2015. aasta kohtute eelarve kujundamise põhimõtetest – KS § 41 lg 2 alusel** – Justiitsministeerium, Marko Aavik
Materjalidena lisatud memo ja eelarve.
4. **Tallinna Halduskohtu kohtuniku Kristjan Siiguri kohtuesimeheks nimetamiseks nõusoleku andmine – KS § 41 lg 1 p 5 alusel** – Justiitsministeerium, Marko Aavik
Materjalina lisatud memo ja Tallinna Halduskohtu üldkogu arvamus.
5. **Tallinna Ringkonnakohtu halduskolleegiumi pikkade menetlusaegade probleemi lahendamiseks kavandatavate tegevuste tutvustamine – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Tallinna Ringkonnakohus, Urmas Reinola
Materjalina lisatud Tallinna Ringkonnakohtu halduskolleegiumi ettepanekud menetlusaja lühendamiseks.
6. **Nõusoleku andmine esimese ja teise astme kohtute struktuuri määramisel – KS § 41 lg 1 p 2 alusel** – Justiitsministeerium, Siret Jürgenson
Materjalina lisatud memo.
7. **Vanade lahendamata asjade aruannete tutvustamine – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, Külli Luha
Materjalina lisatud memo ja kokkuvõtte vanade asjade aruandlusest.
8. **Ülevaade KIS 2 rakendamisest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, Rasmus Karja
Materjal puudub.
9. **Ülevaade KHNi otsuste tabelis kajastuvatest pooleliolevatest teemadest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, Kaidi Lippus; Riigikohus, Liis Lindström
Materjalina lisatud väljavõtte KHNi otsuste tabelist.
10. **Info 2015. aasta kohtunike täiskogust – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Riigikohtu esimees Priit Pikamäe
Materjal puudub.

Pikamäe: Kuna kõik ei saa täna istungi lõpuni siin viibida, siis lepime esmalt kokku kuupäevad, millal kohtute haldamise nõukoda 2015. aastal koguneb. Traditsiooniliselt on istungeid neli:

13.03.2015 Justiitsministeeriumis

22.05.2015 väljasõiduistung

18.09.2015 Justiitsministeeriumis

11.12.2015 Riigikohtus

Pikamäe: Kas päevakorrale on täiendusi või ettepanekuid?

Otsus: KHN kinnitab päevakorra.

1. 31.10.2014. a erakorralise KHNi 78. istungi protokollki kinnitamine - Riigikohtu esimees Priit Pikamäe

Otsus: KHN kinnitab 31.10.2014. a KHNi 78. erakorralise istungi protokollki.

2. Ülevaade Harju Maakohtus läbiviidud auditi tulemustest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel –
Justiitsministeerium, Karin Karpa ja Annika Kütt

Pikamäe: Selle aasta kevadel pöördus KHN-i poole kirjaga Eesti Kohtunike Ühingu. Kirjas juhiti tähelepanu olukorrale Harju Maakohtus ja taotleti eraldi töögrupi moodustamist, kes olukorda hindaks. Arutasime seda maikuisel KHN-l ja otsustasime, et tuleme selle kirja juurde tagasi pärast seda, kui on valmis saanud Harju MK audit. Kõigepealt kuulame ära auditi tulemused ja siis tuleme kirja juurde tagasi.

Karpa: Eelhindamise käigus kujunes auditi eesmärgiks anda Harju MK ja ministeeriumi juhtidele kindlustunne, et tõhusama õigusemõistmise pilootprojekti rakendamise järgselt on Harju MK töökorraldus muutunud mõjusamaks. Keskendusime projektis toodud tegevustele.

Võrdlesime Harju MK ka teiste kohtutega, näiteks töötajate motivatsioonisüsteemide, dokumentide kättetoimetamise ja pankrotimenetluse järelevalve korralduse osas. Auditi raames viidi läbi intervjuusid ja küsitlusi.

Kokkuvõttev hinnang on, et auditi tulemusel saab kinnitada, et tõhusama õigusemõistmise projekti eesmärgid on põhimõtteliselt saavutatud, kuid Harju MK töökorraldus vajab mõningast muutmist. Harju MK tegeles juba auditi läbiviimise ajal töökorralduse tõhustamisega. Põhilised auditi eesmärgid olid seotud menetlusajaga. Üldine eesmärk, et menetlusaeg ei tohiks ületada 100 päeva, on praktiliselt saavutatud. Veidi pikemad on tähtajad tsiviilkohtumenetluses, kuid tuleb märkida, et tsiviilkohtumenetluses on menetlusajad kõige rohkem lühenenud.

Kui eesmärkidest rääkida, siis tsiviilasjade puhul peaks menetlusaeg 2014.a lõpuks olema 135 päeva. Viimaste statistiliste andmete põhjal on see 132 päeva. Kõige suurem langus on olnud menetluskulude kindlaksmääramiste puhul, kus menetlusaeg on langenud 324 päevalt 49 päevale. Oma osa on siin kohtujuristide rakendamisel.

Kütt: Küsitletud olid väga rahul kohtujuristi koha loomisega, kuivõrd igal kohtunikul on nüüd personaalne abiline, kellele saab 100% loota ja kohtunikul jääb sisulise töö tegemiseks rohkem aega.

Karpa: Enne oli üks konsultant kahe kohtuniku peale, aga nüüd on igal kohtunikul oma kohtujurist.

Mis puutub kriitikasse, siis oli ka Kohtunike Ühingu kirjas juttu kvaliteedist. Seda, kas lahendite kvaliteet on nüüd halb või hea, ei saa käesoleval hetkel lõplikult öelda. Kohtujuristid võeti tööle 2013. aasta jooksul ja auditi läbiviimise ajal ka nemad alles õppisid. Võimalikke muutusi lahendite kvaliteedis peaks jälgima pikema aja jooksul. Kui ainult statistilisi näite vaadata, siis Harju MK edasikaevatud lahendite protsent pole muutunud. Tsiviilasjades on reeglina edasi kaevatud 11% ja kriminaalasjades 12% lahenditest. See protsent on ajas küllaltki stabiilsena püsinud. Tsiviilasjades on jäänud lahend muutmata 53% apellatsioonikaebuste puhul ja 63% määruskaebuste puhul. Ka see protsent on stabiilsena püsinud.

Harju MK kohtunike hinnangul on lahendite kvaliteet läinud paremaks (nii leiab üle poole kohtunikest). Ringkonnakohtunike arvates on kvaliteet läinud halvemaks.

Osade kohtunike puhul on näha, et kohtujuristide tööle rakendamine on toonud kaasa kvaliteedi tõusu. Kiirustamisega kaasnevat kvaliteedi langust toodi küsitlustes puudusena välja, aga statistika seda veel ei toeta. Kindlasti tasub vaadata ka 2014.a andmeid, mida praegu veel ei ole.

Kütt: Räägin töökorralduse muudatustest õigusteenistuses. 2013.a nimetati ametisse 61 kohtujuristi ja 2014.a lisandus veel 2 kohtujuristi. Alates 2013.a kuni tänaseni on ametist lahkunud 5 juristi. Kohtujuristide ametisse nimetamise protsessi peetakse positiivseks, kuivõrd liikumist on väga vähe olnud.

Eesmärgiks oli, et kohtujurist hakkab kohtunikku tema töös abistama. Palusime küsitluse käigus hinnata, mil määral kohtujurist kohtunikku abistab ning kas kohtujuristil on võrreldes konsultandiga rohkem tööülesandeid. Üldiselt leiti, et ülesandeid oluliselt juurde tulnud ei ole. Küll aga on säilinud need ülesanded, mis konsultantidel olid, kuid nende maht on oluliselt suurem. Töökorralduse poole pealt muutus veel nii palju, et moodustati menetlusgrupid, kuhu kuuluvad kohtunik, kohtujurist ja kohtuistungi sekretär. Menetlusgrupi töökorraldust juhib kohtunik ja ta saab töökorraldust vajadusel menetlusgrupi siseselt sujuvalt ümber jagada.

Kohtunikele edastati kohtu siseselt igakuiselt aruandlust tema menetluses olevate asjade kohta. Aruandlust edastati märtsini 2014.a, alates aprillist 2014.a aruandlust enam ei saanud, sest KIS 2 polnud enam võimalik saada vastavaid aruandeid. Septembrist-oktoobrist saab jälle vajalikke aruandeid. Lisaks sellele edastatakse kohtunikele igakuiselt infot nende lahendite kohta kõrgema astme kohtus tehtud lahendite osas. Ministeeriumis koostatakse ka üldist kokkuvõtet poolaasta ja aasta statistikast.

Pankrotimenetluse järelevalvega oli projekti jooksul kõige rohkem probleeme. Samas on sellega jooksvalt tegeletud ja nüüdseks peaks olema töökorraldus sujuv. Pankroti järelevalve peale võeti tööle kaks kohtujuristi. Harju MK-s on pankroti järelevalve menetluse asju oluliselt rohkem kui teistes maakohtutes. Kui võrrelda Tartu MK-ga kuhu võeti projekti raames tööle üks kohtujurist, kes hakkas tegelema kõigi pankroti järelevalve asjadega, siis Harju MK pankrotijärelevalve juristid olid oluliselt rohkem ülekoormatud. Kuivõrd ülekoormus oli suur, siis 2014.a juunis võeti appi kaks referenti ja oktoobris veel kaks referenti. Kohtunikud andsid tagasisidet, et uue töökorraldusega ollakse väga rahul. Probleeme oli ka pankrotimenetluse järelevalve kohtujuristide väljaõpetamisega. Algselt tegeles sellega vanemanalüütik, kuid edaspidi pidid kohtujuriste töö käigus õpetama teised kohtujuristid ja kohtunik, kelle menetlusgrupis kohtujurist töötab. Selgus, et kohtunike poolne kohtujuristide väljaõpetamine aegajalt ei toimunud. Oktoobris 2014.a pandi paika kohtujuristide ja referentide juhendamise koolitus ning nõue, et kohtunik peab oma abilist ise välja õpetama.

Auditi käigus jõudsime järeldusele, et pankrotimenetluse järelevalve osas ei saa veel anda positiivset hinnangut. Kuna töökorraldust on vahepeal muudetud, siis on vara hinnata, kas projekti tulemusel on pankrotijärelevalve tõhustunud.

Karpa: Üheks projekti eesmärgiks oli välja töötada kohtudokumentide kättetoimetamise mudel ja see eesmärk on saavutatud. Käskjalgadega kaeti praktiliselt kogu Tallinn ja nende efektiivsus oli 10% suurem kui Eesti Postil. Samas võib välja tuua, et käskjalgade efektiivsus erineb piirkonniti tuntuvalt. Järeldasime, et sellise mudeli rakendamine on mõistlik nendes piirkondades, kus kättetoimetamisele suunatakse palju dokumente, eelkõige kortermajade piirkonnad. Näiteks Lasnamäe piirkonnas õnnestus 85% dokumentidest kätte toimetada. Piirkondades, kus kättetoimetamise protsent jääb alla 50, läheb ühe dokumendi kättetoimetamise hind väga kõrgeks ja ei tasu ennast ära. Harju MK on otsustanud, et vaadatakse üle kättetoimetamise piirkonnad ja kogu kättetoimetamise mudel.

Maruste: Millised on mitte kättetoimetamise põhjused? Kas kellaaeg ei sobi või ei elatagi aadressil, mis kohtule on teada?

Karpa: Ma ei oska öelda, mis need põhjused on. Seda meie ei analüüsinud.

Särgava: Üheks põhiliseks põhjuseks on, et isikud ei ela antud aadressil ja teiseks Eesti Posti poolt kättetoimetamise ajal pole isikuid kodus. Eesti Post toimetab kätte kell 11.00-12.30.

Karpa: Täienduseks võin öelda, et Eesti Posti lepingus on kirjas, et teine kättetoimetamine tuleb teha töövälisel ajal ja vähemalt üks kord ka nädalavahetusel.

Üks projekti eesmärke oli ka läbi viia kantselei struktuurimuudatused. Muudatused on samuti läbi viidud. Struktuurimuudatus puudutas kahte tsiviilasju lahendavat kohtumaja ning selle tulemusel ühtlustati töökorraldus kahes tsiviilkantseleis.

Projektiga seati eesmärgiks töötada välja kohtujuristide katseaja hindamisvestluste ja arenguestluste kord ning kohtuistungi sekretäri, kantselei juhataja, tõlgi ja referendi arenguestluste läbiviimise kord.

Kohtujuristi hindamisvestluse viisid läbi õigusteenistuse juht või vanemanalüütik, kohtu esimees või kohtumaja juht ja konkreetse menetlusgrupi kohtunik (viimane osales soovi korral). Istungisekretärade arenguvestlusi viisid läbi kohtumaja juht ja juhtiv kohtuistungi sekretär. Liivalaia kohtumajas osales arenguvestlustel ka õigusteenistuse juht. Enne vestlusi täitsid kohtunikud oma menetlusgrupi liikmete kohta hindamislehe. Kantselei teenistujatega viisid arenguvestlused läbi kantseleijuhatajad (tõlkidega viisid vestlused läbi juhtivtõlgid).

Kõikidest arenguvestlustest vormistati kokkuvõtted: vanemistungisekretär istungisekretäridega toimunud vestlustest, kantseleijuhataja referentide ja arhivaaridega toimunud vestlustest. Kohtumajade juhtidele, kohtu esimehele ja kohtudirektorile koostati vestluste tulemustest koondkokkuvõtted, mis kajastasid ülevaadet vestluste toimumisest ja tulemustest, sh ettepanekuid koolituste ja töökeskkonna osas. Osad tehtud ettepanekutest on praeguseks ka rakendatud. Näiteks kohtuistungi sekretäridele paigaldati numbrinäiduga telefonid, Liivalaia kohtumajja paigaldati veeautomaadid ja kantselei teenistujatele on toimunud koolitused.

Kütt: Kohtunike Ühingu kirjas oli välja toodud, et tulemustasusid makstakse puhtalt statistiliste näitajate pinnal. Tegelikult toimub tulemustasutamine põhiosas kohtuniku hinnangu põhjal. Istungisekretärade osas viidi läbi toimikute ja KIS-i täitmise kontroll, mis samuti mõjutas tulemustasu suurust. Arvesse võeti tegelikke töötulemusi.

Saarmets: Kohtu eelarvet suurendati ca 20%. Kas Harju MK puhul on välja arvatud, kui palju ühe kohtuasja lahendamine maksab?

Karpa: Iseenesest saaks seda välja arvutada küll, kui kokku leppida komponendid, mis hinna sisse arvestada, aga auditi käigus seda ei tehtud. Seda saaks välja arvutada, kui võtta eelarve summa, mis on kasvanud ja jagame selle lahendatud asjade arvuga.

Pärsimägi: Lugesin, et 27% tõusis tsiviilasjades apellatsioonimenetluste arv. Kas igal aastal on see arv suurenenud või on see seotud uue töökorraldusega?

Karpa: Tabelit vaadates statistilise poole pealt olulisi muutusi ei ole olnud. See oli aastatel 2010, 2011, 2012, kui Harju MK lahendatud asjade arv oli pidevas languses, 2013.a lahendatud tsiviilasjade arv kasvas. Proportsioon ehk suhtarv on stabiilne.

Kõve: Olete viidanud, nagu oleks selge metoodika mille järgi statistika arvutatud on. Kas teie saite aru, mis asjad tsiviilasjade sisse arvestatakse ja millised välja jäetakse? Mis tüüpi asju sinna sisse võeti?

Karpa: Ühtse metoodika alusel on kõik arvutatud.

Kütt: Mina konsulteerisin selles küsimuses Külli Luhaga.

Karpa: Sinna võeti sisse kõik tsiviilasjad.

Kõve: Kõiki tsiviilasju ei saanud võtta. Pankrotiasju ei võetud, eeskostet ei võetud, maksekäsu kiirmenetlust ei võetud. Kas hagita asju üldse võeti? Minu jaoks on baas arusaamatu. Kas te teate, mis asju te sinna sisse võtsite?

Luha: Harju MK maksekäsku ei lahenda, järelikult neid sinna sisse pole võetud. Samamoodi ei lähe sisse järelevalvemenetlused, eeskoste järelevalve, pankrotijärelevalve, pärimisõiguse järelevalve. Ühesõnaga kõik need pikad järelevalvemenetlused siia arvestusse ei lähe. Küll aga võeti arvesse muud hagita asjad.

Kõve: Pankrotimenetlustes on erinevaid määruskaebusi, kus need siis kajastuvad?

Luha: Need kajastuvad sellises kategoorias nagu muud pankrotiasjad.

Kõve: Kas need on siis sisse arvestatud?

Luha: Jah on.

Köve: Kuidas üldse määruskaebuste eelmenetlus kajastub?

Luha: See on eraldi teema, mida käsitleme statistika meetodika raames. Praegu käib see kohtunike koormuse põhiselt. Hagi tagamise asjad ja menetluskulude asjad on eraldi asjad. Selles aruandes on nad ka eraldi. Keskmise menetlusaja üle saame pikalt arutleda, mida võtta keskmise aja arvestusse ja mida mitte. Selles aruandes on kõik asjad, mida Harju MK-s lahendati.

Maruste: Ma saan aru, et Riigikohtul on selge visioon, kuidas statistikat kujundada. Võib-olla Riigikohus annab siis abikäe.

Köve: Kuidas see vanade asjade jäägi arvutamine käib?

Karpa: Paralleeli võib tõmmata kriminaalasjadega. Meie kriminaalpoliitika osakond arvestab samuti kohtueelset menetlust. Kuid siis tekib küsimus, kas me peaksime kasutama arvestuslikku keskmist või nõ mediaankeskmist. Keskmisi on väga erinevaid, kõik nad on õiged, lihtsalt tuleb leida, mis on meie enda jaoks mõistlik. Meie, st siseauditosakond, toetame mediaankeskmise arvestamist.

Maruste: Ma sooviks teha paar üldistavat märkust. Kindlasti on see audit tervitatav. Mis puudutab CEPEJ-i ja statistikat, siis ei saagi olla kõike hõlmavat mudelit, sest riikide õigussüsteemid on väga erinevad. Samas saame endale hinnanguid anda vaid siis, kui kõrvutame ennast teistega. Sellest tulenevalt ei saa kuidagi ka CEPEJ-i kujundatud keskmist kõrvale lükata. Kui Riigikohus saaks selles küsimuses kuidagi kaasa aidata, siis oleks väga hea, kui Riigikohus seda ka teeks. Hea meel on, et kohtujuristid on saanud väga hästi paigale. Panite tähele, et meil on kohtulõivude ja -kuludega suur probleem. Riigilõivude ja kulude arvestamise käigus sai meile Riigikogus alles hiljuti selgeks, et Justiitsministeeriumil puudub hea ja adekvaatne meetodika, kuidas välja arvestada tegelikke kohtukulusid. See on puudulik ja igaüks näeb probleeme omast nurgast. Justiitsministeerium võiks püüda välja töötada mingisuguse meetodika, et saaks teada reaalse tsiviilasjade kohtukulude arvestamise.

Kui meie eesmärk on saavutada kohtuasjade menetlemisel suurem kiirus ja vähene kulukus, siis me ei saa toetuda ainult sellele, mis meil juba olemas on. Tähelepanu võiks pöörata sellele, mida on vähe kasutatud. Minu arvates on meil vähe kasutatud kohtueelsete ja kohtuväliste kokkulepete ning konfliktide lahendamise erinevaid vorme.

Üks tüüpnaide, mida saaks korrigeerida, on vangide kirjad. Halduskohtute koormusest moodustavad need väga suure osa. Teised riigid, kus ka sama probleem on üleval, kasutavad vangide kaebuste lahendamiseks rohkem kohtueelset konfliktide lahendamise vormi.

Pilving: Rääkisite, et juristi tulemuspalga määramisel on aluseks eelkõige kohtuniku hinnang. Kas oli neid, kes polnud üldse rahul oma kohtujuristiga ja mis põhjusel? Kas kohtuniku töökoormus Harju MK-s on optimaalne või ei ole? Miks Teie arvates ei ole Harju MK-s vabadele kohtunike kohtadele kandideerijaid? Viimasel konkursil kolmele kohale kandideeris üks kandidaat.

Karpa: Tulemustasude osas oli skeem, et kohtunikud said hinnata oma kohtujuriste kolme palli skaalal. Enamus hindas maksimumiga, kuid oli ükskuid, kes hindasid teisele tasemele. Septembris sai kinnitatud Harju MK-s üldine motivatsioonisüsteem, mis näeb muu hulgas ette ka alused, mida hinnatakse kohtujuristi puhul. Näiteks suhtlemine klientidega, üleüldine innovaatus või panus töökorralduse muutmiseks. Eks hindamine jääb alati teatud määral subjektiivseks.

Mis puudutab töökoormust, siis meie keskendusime eesmärkide saavutamisele. Eesmärgid olid tähtja lühendamise, struktuurimuudatuste läbiviimine. Töökoormuse hindamine meie auditi eesmärgiks ei olnud ja ei me ei hakkaks seda kommenteerima.

Parrest: Auditi analüüsis toodi välja, kui palju maksab Eesti Posti poolt kättetoimetamine ja kui palju maksab käskjala poolt kättetoimetamine. Kui kättetoimetamine käskjalgadega suurendab kättetoimetamist 1-2%, siis tegelikult see 1-2% võib väga palju kulusid ära hoida. Kas kulude ärahoidmise aspekti võeti ka arvesse või on see lihtsalt majanduslik arvestus?

Karpa: See on pigem jah puhtalt majandusliku arvestuse kalkulatsioon, aga hinnangu andmisel võtsime seda mõnes mõttes arvesse küll.

Pomerants: Kättetoimetamise puhul jäi mulle kõlama kaks anomaaliat. Esimene oli kesklinna piirkond ja teine oli vist Lasnamägi, miks seal piirkonnas oli kättetoimetamise protsent nii madal?

Karpa: Südalinnas ei saadud majadesse sisse. Kõikides kohtades, kus on eramajad, on sissepääs raskendatud.

Pappel: Mulle jäi kõrva suur vastuolu Harju MK kohtunike ja ringkonnakohtu kohtunike arvamuste vahel seoses muutustega Harju MK lahendite kvaliteedis. Kas te küsisite selle kohta selgitusi?

Karpa: Küsisime küll selgitusi. Kõik kohtunikud kinnitasid, et teevad oma tööd sama hästi nagu alati. Paljud kinnitasid, et teevad veel paremini, kuna neil on rohkem aega sisulise töö jaoks. Ringkonnakohtus olid näiteks kriminaalasjades tulemused palju positiivsemad. Kriminaalkolleegiumi kohtunikud ei näinud tõhusama õigusemõistmise projektil negatiivset mõju kvaliteedile. Kriitiline osa tuli just tsiviilkolleegiumist.

Pikamäe: Lugesin auditi üksipulgi läbi. Probleemiks on ringkonnakohtunikest vastanute arv. Kui vaadata, siis oleks nagu tsiviilkohtunikest vastanud kuus inimest, Tallinna Ringkonnakohtus on tsiviilkohtunikke 15. Kriminaalkohtunikest vastanute arv on üks. Mina loen selle välja tabelist, mis on lk 30.

Karpa: Kokku vastas 5 kriminaalkohtunikku ja 8 tsiviilkohtunikku.

Pikamäe: Igal juhul on seda ju alla poole. Aga läheme nüüd arvamuste ringile. Millised mõtted auditi lugemisel tekkisid?

Saarmets: Üldiselt on positiivne, et selline audit läbi viidi. Mina sain auditist ka palju uut ja kasulikku teada. Igal juhul väärt ettevõtmine. Ega meil ei olnud ka üldist ülevaadet, kas need probleemid, mis Kohtunike Ühingu kirjas välja tõime on üksikute inimeste omad. Tegelikult on suur hulk protsesse, mis kõik on väga hästi toimima hakanud.

Pikamäe: Aga kui vaadata tulevikku ja küsida, et kui auditeid veel jätkata, siis mida lisaks võiks veel uurida?

Saarmets: Võiks analüüsida muutusi lahendite kvaliteedis, aga see nõuab teistmoodi lähenemist. Lahendi tühistamise protsent ei ole kindlasti see, mis näitaks, kas töö on kvaliteetne või mitte. Audititega võiks jätkata, sest asjaolud on muutunud. Sama projekt on nüüd laienenud ka teistesse kohtutesse ja me saame võrrelda.

Kiidjärv: Olen aru saanud, et kogu selle auditi eesmärk oli kinnitada, et kohtujuristide reform on hea asi. Kui vaatasin tabelit, kus 2011.a kulus tsiviilasja lahendamiseks 131 päeva ja nüüd 103 päeva, siis pole tegemist tohutult suure eesmärgi täitmisega. See vahe on niivõrd väike ja ei tohiks üldist mõjutada. Toetan Villu Kõve selles osas, et tähtaegade tagaajamine praeguse metoodika järgi on vale. Tuleb teha vahet: mis on haciasjad ja mis hagita asjad. Esialgsed õiguskaitse tuleb lahendada 48 tunni jooksul ja seda me teemegi. Asju tuleb vaadata hoopis liikide kaupa. Kui palju kulub aega konkreetselt hagimenetluste peale. Kõiki asju ei saa kiiresti teha. Näiteks laste suhtluskorra läbivaatamine ei saa olla kiire, aga esialgne õiguskaitse on. Edasikaebuste arv ei ole ju kasvanud. Kogu aeg on 11-13% piires. Millest on see tingitud, et kuigi asju lahendatakse kiiremini, siis rohkem edasi ei kaevata? Kas asju lahendatakse niivõrd kvaliteetselt või esindajad ei jõua sellele kiirusele järele? Silma jäi ka see, et Harju MK-s tegelevad kohtujuristid kergemate asjadega. Mis asjad on kerged asjad? Mitmes kohas kumas läbi, et kohtunikul jääb nüüd rohkem aega tegeleda sisuliste asjadega. Ehk siis millega? Me tahtsime ju sellist astet kohtuniku kõrvale, kellest tulevikus võiksid kohtunikud saada. Kui kohtujurist täidab oma töö tavamäärustega, kus kõik dokumendipõhjad on ees, siis see pole küll õigustatud. Samas, leian, et on hea, et audit tehti ja nende tegemist tuleks jätkata. Vajalik on ka kohtunikule tagasisidet anda. Tänu KIS 2 puudustele ei saa kohtunikud enam tagasisidet, kui nad seda ise ei küsi.

Pappel: Väga tore, et see audit läbi viidi. Suuri üllatusi ei olnud. Kui ühele kohtule antakse lisaressursid, siis kiirem ja efektiivsem tulemus saavutatakse. Vajaka jäi kvaliteedi pool, seda audit sisuliselt ei analüüsinud. See on üks põhiasi, mida järgmistes auditites võiks arvesse võtta. Kui on selgunud, et kõrgema astme kohtunikud ei ole rahul madalama astme kohtunike tööga, siis mis on selle põhjus?

Jaaksoo: Minu arust on auditis kajastatud see, mis oli auditi eesmärk. Ülevaade on antud sellest, kuidas töökorraldust ja tööprotsesse on pilootprojekti käigus muudetud. Pilootprojekt algas 2013.a ja auditeeritav periood oli samuti 2013.a. Auditist on näha, et Harju MK-s toimus kogu aeg areng. Auditi tulemusi on arvestatud ja tööprotsesse ja ümberkorraldusi kogu aeg täiendatud. Liigutakse eesmärgi saavutamise suunas, kuid ühe aasta jooksul ei saagi kõiki seatud eesmäärke saavutada. Vaadata ei saa ainult menetluse kiirust, vaid tähelepanu tuleb pöörata ka teistele ümberkorraldustele.

Välja toodi pankrotimenetluste järelevalve – seda ei ole väga hästi käima saadud. Võib olla tulekski üksikuid tööloigud ette võtta ja vaadata, mis need murelapsed on. Üldiselt oli audit väga positiivne ja näitab arengut.

Pomerants: Iga audit on suur üldistus. Kui vaadata Harju MK erinevaid tulemustasustamise faktoreid, siis vahepeal ongi statistika toeks. Kui kohtuniku jaoks inimesed tööd teevad, siis kohtunik peabki subjektiivselt seda hindama. Subjektiivsus ei tähenda negatiivset mõistet. Kui vastajate kogum, kes on avaldanud arvamust, kas asi on läinud paremaks või halvemaks, on nii väike, siis las ta olla selles auditis nii nagu on, aga vaatame mis järgmises saab parem olla.

Karpa: Ma kommenteeriksin representatiivsust. Ma kontrollisin üle ja Tallinna Ringkonnakohtu kohtunikonnast oli vastanuid 15 ehk 75% kohtunikest.

Pilving: Audit oli väga vajalik. Kohtujuristide töökoormus oleks pidanud olema selle auditi üks takk. Projekti eesmärk oli ka töökoormuse optimeerimine, kui palju selle eesmärgi poole liiguti?

Lang: Miks me selle auditi tegime? Selle kutsus esile kahtlus, kas Harju MK pilootprojekt on üldse mõistlik. Oli täiesti erinevaid arvamusi pilootprojekti osas. Kui vaadata, auditi tulemusi, siis projekt oli mõistlik küll. Kas ta on toonud kaasa piisava nihke paremuse poole? Minu arust enam-vähem on. Kvaliteedi küsimus on absoluutselt mõistetav. Kui esimene aste lahendab rohkem asju, aga edasikaebamissuhe jääb samaks, siis absoluutnumber, mis teise astmesse läheb, on igal juhul suurem. Kokku ei ole vaja lugeda mitte ainult päevi, äkki tuleks hakata ka raha kokku lugema? IT riik, nagu me oleme, peaksime olema võimelised panema iga asja taha numbri ja kui lõpuks on asi lahendatud, siis ütleva, mis asja lahendamine maksis. Üleskutse ministeeriumile on, et sellega tuleb hakata tegelema. Siis saab hakata tegema üldistusi.

Kõve: Mida küsid, seda saad. Mis puudutab statistikat, siis see on näiline. Ütleme näiteks, et hagiastri reaalset menetluses poolteist aastat. Kohtuasjaga seoses on viis määruskaebust, kaks hagi tagamist ja menetluskulude kindlaksmääramine. Statistika tegemisel jätame kõik need asjad kõrvale ja ütleva, et asi oli menetluses üheksa kuud. Inimest see aga ju ei lohuta. Tema on ikkagi oma asja poolteist aastat ajanud. Statistika põhjal jagatakse aga kohtutele raha.

Mis puudutab auditit ennast, siis mis järeldusi me sellest teeme? Kas töö kiirenemise tõttu on parem ka töö kvaliteet? Seda, kas menetlus on muutunud kiiremaks või paremaks, me ei tea. Tegelikult libiseb õigusemõistmine ikka „säastukohtunike“ kätte. Me võimegi jõuda sinna, et Harju MK-s on üks kohtunik, kes kirjutab kõik alla, aga lahendid tulevad kuskilt altpoolt. Me pole suutnud paika panna, mis funktsioonid on kohtujuristidel ja mida peab tegema kohtuniku ise. Piirid tuleks paika panna. Mis on siis see sisuline töö, mida teeb kohtunik?

Üks probleem on veel. Kes saavad Eestis edaspidi kohtunikus? Paljud andekad noored võetakse juba kolmandal kursusel advokaadibüroosesse ja pankadesse tööle. Julgen arvata, et parimad üliõpilased kohtusüsteemi ei tule ja sellest tulenevalt võib kohtunike kvaliteet edaspidi langeda.

Pärsimägi: Oleks hea olnud teada saada, kui palju maksis 2012.a Harju MK-s ühe tsiviilasja läbivaatamine. Toetan Piia Jaaksoo mõtet, et auditist nähtub, et Harju MK-le eraldatud raha ei ole ebasihhipäraselt kasutatud. Leian, et Harju MK-le tuleb kiitust avaldada. Küsimus on tõesti ka selles, et mida kohtujurist teeb? Kes teeb sisulist tööd: kohtunik või kohtujurist?

Maruste: See on kõige esimene audit ja ärme sellest veel suuri järeldusi teha. Mis puudutab kohtujuriste, siis oleme ise ennast selle teemaga närvi ajanud. Olen 12 aastat töötanud kohtujuristidega. Selle aja jooksul polnud kordagi küsimuseks, et mida nad teevad ja kust algab minu töö ja kus tema töö lõppeb.

Ega kindlat piiri polegi. Tasapisi tuleb selgeks vaielda, kes, kuidas ja mida teeb. Juristi töö on abistav funktsioon.

Teder: Audit on igati mõistlik. Kohtujuristide osas on, mille üle vaielda.

Pikamäe: Täname audiitoreid! Audititega peaks kindlasti jätkama – see on oluline tagasiside KHN-le. Edaspidi võiks uurida kohtuasjade jagamise metoodikat. Kuidas kohtunike vahel kohtuasjade jagamine erinevates kohtutes siis ikkagi toimub? Koormuspunktide küsimus oli kunagi ka KHNi päevakorras. Tehti ära suur hulk tööd. Koostati kohtuniku koormuse hindamise põhimõtted, mis KHN-is heaks kiideti ja ka täiskogule heakskiitmiseks saadeti. Täiskogule kiitis põhimõtted heaks, kuid otsustas, et iga kohus võib ise otsustada, millist koormuspunkti süsteemi ta kasutab. Kuna täiskogule nii otsustas, siis ei saa ka kohtutele ette heita, et nad teistsugust metoodikat kasutavad. Leian, et üldjoontes võib auditiga rahule jääda. Mis puudutab probleeme statistikaga, siis on see KHNi tegemata töö. KHN peab statistika metoodika paika panema ning seda auditile ette heita ei saa. Üks järgmise aasta suuremaid ülesandeid ongi statistika metoodika aluste heakskiitmine.

Õigusemõistmise piiride paika panemine ei olegi nii lihtne. Virgo kirjutas isegi kohtute aastaraamatusse artikli, milles jõudis järeldusele, et see küsimus ongi ülimalt keeruline. Piirid peavad kujunema kohtupraktika käigus.

Särgava: Harju Maakohtus on kokku 264 töötajat ja see on suur hulk. Nende kahe viimase projektiaasta põhjal hindan oma kolleege päris kindlasti esimese ešeloni inimesteks.

Projekt oli kõigi jaoks suur katsumus. Need kaks aastat on olnud keerulised. 2013. aastal tabas meie direktorit väga raske haigus ja olime pikalt direktorita. Nüüdseks on meil tubli direktor olemas ja juhtimine paraneb. Võtsime pankrotimenetlustega tegelema kaks kohtujuristi. Kahjuks haigestus ka üks kohtujuristidest. Arutasime kohtunikega, kuidas probleeme lahendada ja otsustasime tööle võtta kaks referenti. Töö korraldamisel oleme probleeme ja lahendusi kohtunikega läbi rääkinud.

Kohtunike konkursside luhtumine on tõepoolest probleemiks. Üheks põhjuseks võib olla kohtunike sotsiaalsete tagatiste minimeerimine. Samuti pole kohtuniku palk Tallinna mastaabis kõige parem. On halb signaal, et kohtunikuks enam tulla ei taheta.

Pikamäe: Ja nüüd teine sama päevakorrapunkti teema – vastus Kohtunike Ühingu kirjale. Kas, Sa, Virgo, oled ka seda meelt, et järeltegevust vaja ei ole? Kirjas pandi ette, et võiks moodustada kohtunikest koosneva hindamiskomisjoni. Kas see idee on tänaseks oma aktuaalsuse kaotanud?

Saarmets: Eraldi komisjoni pole Harju MK-sse vaja saata. Meie eesmärk oli saada sõltumatut informatsiooni ja kirja saatmise hetkel polnud auditi läbiviimine meile teada. Me ei oota eraldi järeltegevusi.

Pikamäe: Oleme Kohtunike Ühingu kirja pinnalt üht-teist teinud. Tegelesime kohtute abipersonali tulemustasustamise ja motiveerimise küsimustega. Analüüsisime erinevatest kohtutest tulnud ülevaateid ja jõudsim järeldusele, et see küsimus vajab ühtset lähenemist ning otsustasime täiendada juba varem heaks kiidetud kohtuhalduse head tava. Selle teema juurde tuleme tagasi märtsikuisel KHN-i istungil.

Mis puudutab koormuspunktide süsteemi, siis oleme ise kokku leppinud, et iga kohus võib endale sobiva süsteemi ise välja töötada. Kui vaadata, mida audit asjade jagamise kohta ütleb, siis nähtub, et tööjaotusplaan, mille alusel asjade jagamine toimub, kiidetakse heaks kohtu üldkogul. Kohtunike konsensus on selles küsimuses olemas.

Leian, et käesoleval hetkel puudub vajadus Harju MK töökorraldust hindava komisjoni moodustamiseks. Kui KHN on päri, siis koostaksin Kohtunike Ühingu vastuskirja. Saadaksin selle KHN-i liikmetele ülevaatamiseks ning kui oleme konsensusel, siis läheks kiri veel sellel aastal välja.

Saarmets: Mis puudutas asjade jagamist, siis probleem polnud selles, et asju jagatakse ebaõiglaselt. Küsimus oli selles, et kuna raha jagamine käib lahendatud asjade järgi, siis need, kes lahendavad keerulisi asju peavad ka lihtsamaid võtma, et statistiline näitaja oleks piisavalt suur ja ka nende kohtujuristid tulemustasu saaksid.

Pikamäe: Kas te olete minu ettepanekuga nõus? Kui nii, siis saadan kirja projekti teile ülevaatamiseks.

Otsus:

2.1 KHN võtab informatsiooni teadmiseks ja avaldab arvamust 2015. aastal kohtute tegevust puudutavate auditite läbiviimise osas.

2.2 P. Pikamäe valmistab ette Kohtunike Ühingu vastuskirja projekti ja saadab selle enne väljasaatmist KHN-i liikmetele kooskõlastamiseks.

Lõuna kell 12.30-13.00

3. Ülevaade 2015. aasta kohtute eelarve kujundamise põhimõtetest - KS §41 lg 2 alusel-
Justiitsministeerium, Marko Aavik

Aavik: Ühelgi varasemal aastal ei ole kohtute eelarvet kujundatud selliste põhimõtete alusel, kui sellel aastal. Eelarve raames saavad kõik esimese astme kohtud endale kohtujuristid põhimõtte järgi, et kohtujuristide arv võrdub kohtunike arvuga kohtus. 2015.a tuleb ka kõikide kohtute muu personali palgatõus. See on arvestatud ühetaolistel põhimõtetel. Mis puudutab ringkonnakohtuid, siis siin on teatud erisus maakohtutega. Nagu eelmisel KHN-I ütlesin, siis selliseid tulemustasustamisi nagu siiani on olnud, järgmisel aastal enam kohtusüsteemis ei ole. Selle asemel üritame hoida vajalikke reserve. Meil on IKT reserv, palju on vaja investeerida KIS 2, et tõsta selle kiirust. Meil on vaja ka statistika keskkonda arendada. Reservi on vaja hoida ka muude kulude katteks. Kõikide kohtutega on läbirääkimised peetud, probleeme ei tohiks täna enam üleval olla. Eelarve tabelid on kohtutega kooskõlastatud.

Pikamäe: Tuletan KHN-i liikmetele meelde, et selle päevakorrakpunkti juurde tuli vahetult täiendav materjal. Olemas on memo selle kohta, millistest põhimõtetest lähtuvalt kohtute järgmise aasta eelarve on kujundatud. Täpsustunud on ka see osa, mis puudutab Tallinna Ringkonnakohtu. Kui memo esialgses variandis juhiti tähelepanu sellele, et Tallinna Ringkonnakohtuga on teatud probleeme, siis nüüd viimases versioonis teavitatakse meid, et on leitud rahuldav lahendus järgmise aasta lisaraha kasutamise osas. Tasakaalus eelarve on tagatud ja kohtu ning ministeeriumi vahelised erimeelsused puuduvad. Kas memo pinnalt või Marko Aaviku poolt räägitule on küsimusi?

Pappel: Kas ma saan õigesti aru, et reserv on see raha, mis jääb Justiitsministeeriumi otsustada, millistele kohtutele raha eraldada? Kas seda tuleb vaadelda muudest summadest eraldi?

Aavik: Ministeerium jagab reservi vastavalt kohtute taotlustele. Me ise ei otsusta, mille jaoks raha jagame, nt kättetoimetamiskulud on kindlasti sellised, milleks kohtutel järgmise aasta eelarves raha ei jätku ja lisa tuleb eraldada reservist.

Lippus: Ma lisaks siia, et reservis on suur summa seoses kohtunike palkade indekseerimisega. Kui kohtuniku ametikoht täidetakse, siis antakse see raha kohtule. Või näiteks kui kohtuniku töötasu tõuseb, siis ka kohtujuristide palgad tõusevad, ja ka selleks eraldatakse kohtutele raha reservist. Üsna suur reservi kulu järgmisel aastal on arvestatud vabade kohtunike kohtade täitmisele.

Pappel: Kas see indekseerimise summa ei ole praegu selge? Kas see pole teile endale ka teada, mis see summa saab olema?

Aavik: Jah ka meie ei tea seda täpselt. Samamoodi ei tea me, milliseks kujunevad kättetoimetamise kulud.

Reinola: Täiendav memo tuli Tallinna Ringkonnakohtu kohta. Eelmisel nädalal käisime ministeeriumis, kohad mis olid nihkes, said paika.

Vaks: Raha eraldamine sõltub lepingute sõlmimisest, aga need on sõlmimata. Vaatamata minu vaeva nägemisele, ei ole mina suutnud saada oma ettepanekutele seisukohta. Ega seda raha niisama ei anta, antakse ikka siis, kui leping on alla kirjutatud. Raha eraldamine pole suures osas ikka kindel.

Mis puudutab motivatsiooniraha puudumist ja soovi, et kohtud ühtlustaksid oma motivatsioonisüsteeme, siis sellest pole mõtet rääkida, sest järgmisel aastal seda raha ju lihtsalt pole. Loomulikult põhipalgad tõusevad, aga et mingist motivatsioonisüsteemist tõsiselt rääkida pole küll mõtet.

Pikamäe: Rääkida on ikka mõtet, sest me ei tea ju, millal poliitika jälle muutub. On oluline, et selle küsimuse ära lahendame. Mis puudutab raha jaotamist, siis täna me arutame ju eelarve kujundamise põhimõtteid, mitte seda milline summa, millisele kohtule eraldatakse. See ei ole tänase päevakorra teema.

Pappel: Ma saan aru, et konsultandid peaksid asenduma kohtujuristidega. Aga need, kes ei asendu mingil põhjusel? On inimesi, kes kasvatavad alla kolme aastast last, nad ei läbi kohtujuristi konkursi edukalt ja neid pole võimalik koondada. Mis saab nendest konsultantidest?

Aavik: Oleme kohtu esimeestega kokku leppinud üleminekumehhanismide rakendamises nende konsultantide suhtes, kellega kohtuesimehed tahavad koostööd jätkata, aga kes täna ei kvalifitseeru mingil põhjusel veel kohtujuristik. Aga need, kellel on alla 3-aastased lapsed – tuleb oodata kuni laps saab kolm aastat täis.

Pappel: Oletame, et kohus kuulutab kohtujuristi konkursi välja kõikidele vabadele kohtadele. Kas see tähendab, et ta ühte kohtujuristi kohta ei täida?

Aavik: See võib seda tähendada, sest kohtule alla antud eelarvega hakkama saamine on konkreetse kohtu esimehe vastutada. Kui kohtus on selline olukord ja mingisugusel põhjusel eelarvetega välja ei tula, siis tuleb teha teistsugused valikud.

Pappel: Lisaraha või puhverraha nende konsultantide hoidmiseks pole ette nähtud?

Aavik: Nii palju kui eelarve läbirääkimistel kokku lepiti, nii palju on.

Pikamäe: Teen ettepaneku eelarve kujundamise põhimõtteid heaks kiita.

Otsus: KHN toetab 2015. a kohtute eelarve kujundamise põhimõtteid.

4. Tallinna Halduskohtu kohtuniku Kristjan Siiguri kohtuesimeheks nimetamiseks nõusoleku andmine – KS § 41 lg 1 p 5 alusel – Justiitsministeerium, Marko Aavik

Pikamäe: Senine esimees Villem Lapimaa on edukalt läbinud konkursi Tallinna Ringkonnakohtusse kandideerimisel ja on presidendi poolt ametisse nimetatud alates 01.01.2015.a. Sellest tulenevalt moodustas ministeerium töögrupi, mille ülesanne oli leida Tallinna Halduskohtule uus väarikas esimees. Komisjonile laekus kaks kandideerimisavaldust üks Kristjan Siigurilt ja teine Maret Altnurmelt.

Komisjoni ettepanek oli toetada Kristjan Siiguri kandidatuuri ja sellisena kiitis selle heaks ka Tallinna Halduskohtu üldkogu. Tulenevalt kohtute seadusest peab kohtu esimeheks nimetamiseks nõusoleku andma ka KHN.

Antakse sõna Kristjan Siigurile enese tutvustamiseks.

Siigur: Tallinna Halduskohtus olen töötanud 9 aastat, enne seda 4 aastat Justiitsministeeriumis esiti kohtute haldamise valdkonnas ja mõnda aega õigusloome valdkonnas. Kõik te olete ilmselt rohkemal või vähemal määral kursis, mida ma teinud olen. Mul on väga hea meel, et minu kandidatuur sai Tallinna HK üldkogu toetuse. Kahtlemata on see suur vastutus. Mingisuguseid revolutsioone pole plaanis läbi viia. Meil on tublid kohtunikud ja kohus. Laias laastus kavatsen jätkata seda joont, mida V. Lapimaa on väga hästi hoidnud viimased 10 aastat. 2015.a peaks iga kohtunik endale saama kvalifitseeritud kohtujuristi. Üks asi, mida ma kindlasti tahaksin teha, on süvendada koostööd ringkonnakohtuga. Küsimus on sisulises kvaliteedis. Kohtunikud peaksid saama oma tööle natuke rohkem tagasisidet, kui ainult see, mis on kirjas kõrgema astme kohtuotsuses. Kuidas oleks võimalik esimese astme kohtunikele anda tagasisidet tema töö kohta, mida ta teeb halvasti, mida hästi? Ringkonnakohtunik näeb ära menetlusliku ebaefektiivsuse kohad, mis ei anna alust ei otsuse tühistamiseks, ega märkimisväärseks muutmiseks.

Kindlasti on üks teema ka uute kohtunike leidmine. See on tõsine teema. Tuleb hakata varakult silma peal hoidma nendel, kellel kohtunikuks saamiseks potentsiaali on ja kes oleksid sellest huvitatud.

Parrest: Milline juht Sa oled? Milline on Sinu käekiri?

Siigur: Juht peab olema kõva käega. Kõva kätt ei ole vaja selleks, et lajatada, vaid selleks, et kätt alla panna sinna, kuhu vaja on.

Lang: Küsimus Marko Aavikule. Milles seisnes stressitaluvustest?

Aavik: See on ametisaladus.

Siigur: Paari sõnaga kommenteerin. Mina pean ütlema, et väga tore oli. Palju tuli arvutada, numbrid mulle meeldivad.

Pärsimägi: Kuidas Sina halduskohtu esimehena eristaksid sarikaebajaid? Kas on mingisugune ressurss või meetodika, kuidas saaks seda asja kiirendada või parandada, et põhjendatud kaebused ei seisaks kellegi fabritseeritud kaebuste tõttu pikka aega? Või see ei ole üldse probleem?

Siigur: Iga asja tuleb vaadata omaette juhtumina. Menetlusseadustikus on teatud mehhanismid, mille abil saab mõttetust asjast lihtsamini lahti. Automaatset skeemi, kuidas välja filtreerida asjadest neid, millel sisu ei ole, seda ei ole keegi välja mõelnud. Selles osas vajaks menetlusseadustik tulevikus muutmist. Mis puudutab kinnipeetavaid, siis ei peaks neil olema nii palju edasikaebeõigust.

Pilving: Kuidas vältida seda, et kohtunik enam üldse tööd ei tee ja kohtujurist teeb kõik tema eest ära?

Siigur: Kohtuniku käest ei ole lihtne kätte saada informatsiooni, mida ta teeb või mida ta asjadest mõtleb.

Otsus: KHN annab nõusoleku Tallinna Halduskohtu kohtuniku Kristjan Siiguri nimetamiseks kohtuesimeheks.

5. Tallinna Ringkonnakohtu halduskolleegiumi pikkade menetlusaegade probleemi lahendamiseks kavandatavate tegevuste tutvustamine – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Tallinna Ringkonnakohus, Urmas Reinola

Pikamäe: Päevakorrapunkti juurde on lisatud ka vastavad ettepanekud. Kui meenutada, kust see teema KHN-i päevakorda tuli, siis oli see maikuisel kahepäevasel KHN-i väljasõiduistungil, kui kuulasime ära kohtuesimeeste aruanded ja jõudsime järeldusele, et mis puudutab ringkonnakohtuid, siis on problemaatilised menetlusaegade poolest just halduskolleegiumid nii Tartus kui ka Tallinnas. Tõdesime ka seda, et ajalooliselt on pikkade menetlusaegade põhjused mõlemas kohtus erinevad. Septembrikuu istungil kuulasime ära Tartu Ringkonnakohtu puudutava osa, kus olid konkreetsed ettepanekud, mis me KHN-s ka heaks kiitsime. Nüüd oleme jõudnud Tallinna Ringkonnakohtu juurde ja ettekandeks on sõna kohtu esimees Urmas Reinola.

Reinola: Kõigepealt täiendaks pealkirja osas natuke päevakorrapunkti. Kui vaatame dokumenti, mis sai materjalina välja saadetud, siis sealt menetlusaegade pikkus silma ei torka. Viimaste aegade probleem puudutab just apellatsioonikaebuste keskmist läbivaatamise aega, eelmisel aastal oli see 232 päeva.

Kõigepealt räägiksin andmete, analüüsi ja ettepanekute taustast. Kuivõrd meil analüütikut tööl ei ole, siis on ettekanne kokku pandud anonüümse küsimustiku tulemustest, mille koostasid halduskolleegiumi vanemkonsultant ja kohtuesimehe abi ja jagasid kõikidele kohtunikele ja konsultantidele vastamiseks. Kohtunike aktiivsus küsimustele vastamisel oli küllaltki väike, kuid andis analüüsi koostajatele ülevaate praegusest olukorrast ning selle tulemusena vormusid analüüs ja ettepanekud.

Teile saadetud materjal on võrdluseks andmed aastatest 2012, 2013 ja kuni 30. septembrini 2014, mis me saime kätte KIS-st ja ÖSA-st. Kontrollisin KIS-st üle, et üleile hommikuse seisuga oli halduskolleegiumisse sisse tulnud asju 750. Sel aastal tuleb sisse rohkem asju kui eelmisel aastal ja

analüüsis toodud 585 asjast on tänaseks saanud 750 asja. Kui kaks aastat tagasi töötas kolleegiumis 8 kohtunikku, siis praegu 6 ja füüsiliselt kokku hetkel 5. Järgmisel aastal olukord muutub, kuid mitte selles suunas, et täidetud oleksid kõik kohtuniku kohad. Tulenevalt kohtunike arvu vähenemisest, on halduskolleegiumi kohtunike koormus 2 aastaga tõusnud 37,5%. See on päris märkimisväärne töökoormuse tõus. Samas, materjalis toodud numbritest nähtuvalt ei ole keskmised menetlusajad vaatamata töökoormuse suurenemisele pikenenud. Need on eelmise aasta tasemel. Küsimus on ka selles, millised asjad on keerulised asjad. Igas küsimustikus viidatakse sellele, et osad asjad on keerulisemad ja osad vähem keerulised. Miks numbrid on just sellised nagu analüüsis välja toodud, on seletatav nii subjektiivsete kui ka objektiivsete põhjustega, mis on päevakorra materjalis välja toodud. Saime juurde kolmanda kohtujuristi koha ja on näha, et sellest on kasu.

Ettepanekuid oli kokku kaheksa, need on esitatud deklaratiivses vormis. Ettepanekute arutelu toimus kolleegiumis mõni aeg tagasi ja selle juures olid kõik kohtunikud ja kohtujuristid. Arutati, kas need ettepanekud on üldse arvestatavad, on nad menetlust kiirendavad, on nad kohtunike tööd abistavad, on nad abiks senistele ja tulevastele kohtujuristidele. Ütlen lühidalt, mida toodud ettepanekutest arvati ja kas nad on elujõulised: Esimene ettepanek – sellele oli poolt- kui vastuhääli, arutlusel oli, kas seda üldse siia analüüsi sisse jätta. Probleem oli siin selles, et praegugi ei ole kindlaks määratud, millega sisuliselt tegeleb olemasolev konsultant ja millega kohtujurist. Osad asjad, mis on antud kohtujuristi menetleda, on teatud küsimustes, kuigi üksikutes, praegu läbi vaadanud konsultant, nt menetlusabi taotlused, riigi õigusabi taotlused jne. See on töökorralduslik küsimus ja sellele rohkem tähelepanu ei pööratud, kuna sellised toimiku liikumised kohtujuristi ja konsultandi vahel on niivõrd marginaalse tähendusega. Olulist kasu keskmise menetlusaja kiirendamisele ja asjade lahendamisele see ettepanek juurde ei anna. Teine ettepanek oli spetsialiseerumise valdkonnast. See toimib juba ka praegu, et asja ettevalmistavad konsultandid tegelevad eelmenetluste ja määruskaebustega ning kohtujuristid materiaaalõiguse probleemidega. Hetkel abistab viit kohtunikku kolm kohtujuristi. Sisemine töökorraldus on selline, et üks kohtujurist valmistab asju ette kahele kohtunikule. Koormus ei ole igakuiselt väga võrdselt jagatud. Võib juhtuda, et ühele kohtunikule valmistab kohtujurist mõnel kuul rohkem asju ette ja teise kohtuniku, keda sama kohtujurist samuti peab abistama, asjad jäävad ootama. Sellest tuleb väike ebavõrdsus. Ka sellele on lahendus leitav ja leitud. Mis puudutab spetsialiseerumise küsimust konkreetselt, siis kuivõrd suurema osa sissetulevatest asjadest, s.o pea 40%, moodustavad maksuasjad ja meil on kolleegiumis viis kohtunikku, siis kahte koosseisu moodustada nende arutamiseks ei ole füüsiliselt võimalik ja spetsialiseerumise valdkond ei ole praegu seetõttu ka tähelepanu vääriv. Kohtunikes tekitas küsimusi just kolmas ettepanek, mille sisuks oli anda kohtujuristidele rohkem sisulist tööd. Seal tekkis küsimus, mis on sisuline asi, millega kohtunik tegeleb ja mis ei ole nii sisuline asi, millega võiks kohtujurist tegeleda. Ettepanekut arutades, oli teema selles, kuidas jagada kohtujuristi töö kahe kohtuniku vahel võrdselt. Arvati, et tuleks määrata kindlaks konkreetne asjade arv, millega kohtujurist ühes kuus tegeleb. Leiti, et asjade arv võiks olla numbriliselt võrdne, kolm asja ühele kohtunikule ja kolm asja teisele kohtunikule, lisaks muud asjad. Sellega peaks kohtujurist toime tulema ja hakkama saama. Kohtujuristid ise ka kinnitasid, et see ei ole ületamatu koormus ja nad saavad sellega hakkama. Seni oli meil kujunenud kohtu siseselt eesmärk, et iga kohtunik võiks ühes kuus lahendada kuus asja, millest kolm on kohtujuristi poolt ette valmistatud. Arvestades menetlusaegasid ja seda, et järgmine aasta on ka õigusemõistmise tõhustamise projekti rakendamise aasta ning kohtujuriste tuleb juurde leiti, et seda on vähe ja võtsime eesmärgiks, et järgmisel aastal lahendab iga kohtunik ühes kuus kaheksa asja, millest nelja juures abistab teda kohtujurist, lisaks veel määruskaebused. Kui seda eesmärki täita, siis ei tohiks jääk suurenda ja keskmised menetlusajad peaksid lühenema. Vahemärkusena ütlen, et kohtujuristi konkurss on meil välja kuulutatud ja kolmele halduskolleegiumi kohtujuristi kohale laekus 18 arvestatavat avaldust. Sisse tuli ka KIS 2 teema. Leiti, et kui KIS 2 sisaldaks kõiki otsuste põhjasid oleks parem, aga kui seda pole saab ka hakkama nagu seni on saadud. Viies ettepanek puudutas otsuse kirjutamise stiili. Milline oleks ajaline kokkuhoid, kui kohtunik võiks otsust teisti kirjutada? Toodi näide, et Hollandis pidi olema süsteem, kus teise astme kohus ei kirjuta ümber asjaolusid ja motiive, vaid üksnes lisab esimese astme otsuse lõppu ringkonnakohtu repliigid. Arutati, kas otsuse sissejuhatava-kirjeldava osa uuesti ümberkirjutamine teise astme kohtus on põhjendatud, võttes arvesse, et soovime lühemaid kohtulahendeid, ning leiti, et nii palju poleks esimese astme kohtulahendist vaja kohtu põhjendusi, seisukohta ja motiive kopeerida. Miks mitte püüelda Hollandi süsteemi poole või hoopis pöörduda seadusandja poole ettepanekuga reguleerida seadusega esimese astme kohtu otsuse dubleerimise vähendamist teise astme kohtulahendis?

Ettepanekud kuus ja seitse puudutavad menetluse kiiruse mõjutamist ja seda, kes määrab asju kuulamisele suulises ja kirjalikus menetluses. Need on kaks ettepanekut, mida arutati koos ja mida saabki ainult ühiselt käsitleda. Ettepanekud leiti olevat väga päevakohased ja asjakohased, samas on

need ettepanekud juba ka igapäevaselt kasutusel. Oluliseks peetakse jätkuvalt seda, et asju määratakse üldjuhul kuulamisele kohtusse saabumise järjekorras, kui vastaspoole seisukohad on saabunud. Asjade määramine suulisele istungile on kohtunike lõikes erinev. On kohtuid, nt Harju Maakohus, kus asjad määratakse istungile kohtujuristi poolt. See tekitas meil küsimusi, kas kantselei referent või kohtujurist on pädev määrama asja kohtuistungile enne, kui kohtunik on toimikut näinud. Leiti, et võib-olla vajab kohtunik enne toimikuga tutvumiseks täiendavat aega, aga kui asi on eelnevalt juba kohtujuristi poolt istungile määratud, siis jääb aeg kohtunikule napiks. See pole aga põhjus, miks kohtujurist seda teha ei võiks. Kui on probleeme, siis saab kohtujurist probleemid kohtunikule ette kanda ja kohtunik saab nendega tutvuda juba enne, kui ta läheb suulises menetluses istungile. Kirjalikus menetluses seda probleemi ei ole.

Viimasena arutati võimalikku ettepanekut seaduse muutmiseks, täpsemalt HKMS § 133 lg 1, mis puudutab asja lahendamist lihtsustatud korras. Praegu on sätestatud, et kohus võib asja läbi vaadata oma õiglase äranägemise kohaselt lihtsustatud korras, kui kaebusega kaitstava õiguse rikkumine on väheoluline. Õiguste rikkumine loetakse väheoluliseks eelkõige siis, kui vaidlusalune hüve on varaliselt hinnatav ja selle väärtus ei ületa 200 eurot. Ettepanek on kaaluda nimetatud sätte teise lause kaotamist või selles märgitud varaliselt hinnatava hüve väärtuse suurendamist, laiendamaks kohtuniku kaalutusõigust kohtuasja lahendamiseks lihtmenetluses. Kokkuvõttes jõuti seisukohale, et seadusemuudatust ei peeta otstarbekaks.

Lõppjärelendus on samuti kirjas: menetluse kiirus ei tohiks olla eesmärk omaette ja see ei tohi tulla lahendi kvaliteedi arvelt.

Lang: Asju on viimasel aastal palju juurde tulnud, mis asjad need on?

Reinola: Maksuasjad, enamasti käibemaksu ja tulumaksu asjad.

Lang: Kas need on ettevõtete kaebused, mis on lisandunud?

Reinola: On ka füüsiliste isikute kaebused. Täpse proportsiooni osas jään hetkel vastuse võlgu.

Saarmets: Mis füüsilisi isikuid puudutab, siis päris palju on hakatud tegema vastutusotsuseid ja sellega seoses on maksuasjades viimasel paaril aastal juurde tulnud niinimetatud eelareste. Neid on päris suur hulk. Kui eelnõu oli Riigikogus, siis prognoositi, et neid tuleb aastas umbes 25, tegelikult on tulnud umbes 100. Tavalised maksuasjad, nt maksumenetluses korralduste andmine, millega füüsilisel isikul kästakse kohale tulla, anda dokumente või seletusi toimingu kohta, neid vaidlustatakse ka päris palju. Tavaline maksuotsuse vaidlustamine on reeglina juriidiliste isikute teema.

Lang: Kas võib öelda, et seoses EMTA aktiveerumisega on kaebuste arv maksuasjades suurenenud?

Saarmets: Võib-olla võiks siin pigem välja tuua, et EMTA-le on juurde antud erinevaid menetluslikke võimalusi, mis ei ole väga selged ja mida pole aastate jooksul läbi vaieldud, nt seesama vastutusotsuse teema ja eelarestid. Need on inimestele uued ja seetõttu vaidlustatakse neid rohkem ka advokaatide poolt. Samuti ka maksukontroll, mis viiakse läbi reaalajas. Võib öelda, et sissetulevate asjade arvu suurenemine on tingitud sellest, et EMTA on hakanud rohkem kasutama uusi menetluslikke võimalusi ja see on tinginud edasikaebamisi. Ringkonnakohtu töökoormust ei ole hakanud mõjutama autode maksustamise muudatus.

Pilving: Üks ettepanek paljudest oli suurendada lihtmenetluste hulka. Kas sellest võib järeldada, et lihtmenetlusest oleks teile abi?

Reinola: Leiti, et teises astmes ei ole see tegelikult probleem.

Pilving: Teil on praegu kolm kohtujuristi, üks kohtujurist on kohtuniku asemel?

Reinola: Meil on halduskolleegiumis 3 kohtujuristi. Saime täiendavat raha, et moodustada juurde üks kohtujuristi koht. Kohtuniku kohta juurde ei saanud.

Pilving: Võrdluses oli toodud välja halduskolleegiumi apellatsioonide keskmine menetlusaeg. Kui pikk on keskmine apellatsioonide läbivaatamise aeg tsiviilkolleegiumis?

Reinola: Kui ma õigesti mäletan, siis 2013. aastal oli tsiviilkolleegiumis apellatsioonide lahendamise keskmine aeg 126 päeva.

Saarmets: Ma täpsustaksin veel lihtmenetluse teemat. Kolleegium seda ettepanekut ei toetanud, see on meie jaoks marginaalne. Pigem viiakse läbi mõned üksikud lihtmenetlused ja need ei anna meile midagi juurde. Kohtunike enamik nägi, et probleemiks on koostöö kohtujuristidega, see tuleks korda saada. Kolleegium nägi ka seda, et asja saaks korda siis, kui kõik kuus kohta on täidetud. Kui igal kohtunikul on oma kohtujurist, siis kohtunik teab, palju täpselt kohtujuristil tööd on ja mida ta teeb ning kohtunikul on parem ülevaade. Teine asi, millega on ka kohtujuristide puhul probleeme, on asjade istungile või kirjalikku menetlusse määramine kaugesse tulevikku, millega mina ei ole suutnud kaasa minna, sest ma ei tea, kus kohas pean kahe kuu pärast olema või kas saan sel päeval reaalselt asja arutada. Selle rakendamiseks tuleks tegeleda. Kolmas asi, mis on kõige lihtsam – tuleb lihtsalt pingutada. Varem oli kokku lepitud, et teeme keskmiselt kuus apellatsiooni ühes kuus, nüüd võtsime eesmärgiks teha ühes kuus keskmiselt kaheksa. Siin on mõeldud ainult apellatsioone ja ei ole mõeldud määruskaebusi, neid teeme jooksvalt. Kui kohtujuristidega saavad asjad paika, siis sellest võib kasu päris palju olla.

Pikamäe: Kuidas Sa, Ivo, Riigikohtu halduskolleegiumi poolt välja pakutud meetmetele vaatad?

Pilving: 227 päeva ei ole ebamõistlikult pikk aeg ja vastab ka rahvusvahelistele standarditele. Et see ei vasta poliitilistele ootustele, on teine küsimus. Kohtumenetluse loogika järgi on paratamatu, et apellatsioonistmes teatud kuud kuluvad. Paratamatult võtab aega asja ettevalmistamine, ega istungit ei saa kohe kokku kutsuda, kui asi sisse tuleb. Menetlusosalistel peab jääma aega istungiks ette valmistada.

Ja nüüd meetmetest. Virgo märksõna on õige – tuleb pingutada, suund kaheksa apellatsiooni lahendamise poole on õige, kui kohtujuristid ka abiks tulevad. Ettepanek, et kohtuotsust lühendada, seda seadus praegu võimaldab, et kui ringkonnakohus lisab esimese astme kohtu otsusele paar põhjendust juurde, siis ringkonnakohus võib nõustuda esimese astme kohtuotsusega ja seda mitte korrata. Palju on aga ka selliseid lahendeid, millega ei saa nõustuda. Sellisel juhul ringkonnakohus kahtlemata ei saada asju tagasi, vaid peab asja läbi töötama. Siin ma väga palju võimalusi kohtuotsuse lühendamiseks ei näe. Kui edaspidi suudetakse kaasata kohtujuriste sisuliste asjade ettevalmistamisse, siis oleks see abiks ühelt poolt kohtunikele ja teiselt poolt võimaldaks see valmistada kohtujuristidel kohtunikuks saamiseks. Kindlasti tuleb kohtuniku kohad täita. Loomulikult saaks paremini, aga katastroofi ma Tallinna Ringkonnakohtus ei näe.

Lang: Mina tahaksin vaielda. 230 päeva Eesti suuruses riigis ei ole väga aktsepteeritav. Kui võrrelda meid Prantsusmaa või Saksamaaga, siis küll, aga Eesti on väike maa ja siin peaks keskmine menetlusaeg number ikka 1-ga algama. Analüüsist tuleb välja, et maksuasju tuleb palju sisse, mina leian küll, et spetsialiseerumine oleks ikkagi mõistlik.

Pilving: See ei ole nii ebamõistlikult pikk menetlusaeg, et see oleks õigusvastane. Juhin tähelepanu, et siin on juttu apellatsioonidest, need on sisulised asjad, mitte nagu hagi tagamine või esialgne õiguskaitse, need on kõik kindlasti arvestusest väljas. See on keskmine menetlusaeg, ehk enamik asju lahendatakse kiiremini ja on paratamatu, et mõned asjad jäävad venima, nt isikute haiguse tõttu.

Lang: See menetlusaeg ei ole õigusvastane, aga kas see ka on mõistlik, on teine asi. Ma jään enda juurde, et menetlusaeg on Eesti suuruses väikeriigis kindlasti oluline ka apellatsioonistmes.

Pilving: Spetsialiseerumine toimub ka Riigikohtus, see pole küll väga range, aga teatud spetsialiseerumine toimub. Peaasi on, et ei tekiks ühe kohtuniku monopol, et tema valmistab kõik maksuasjad ette ja kaks ülejäänud koosseisu liiget nõustuvad. See tooks kindlasti Riigikohtule tööd juurde.

Pikamäe: Kas Sa, Urmas, oskad öelda võrdluseks, mis on ühe kohtuniku koormus halduskolleegiumis võrreldes teiste Tallinna Ringkonnakohtu kolleegiumide kohtunike töökoormusega, tabelis alt kolmas rida. Kas see on suurem, väiksem, keskmine? Küsimuse mõte on selles, et viimastel aastatel on Tallinna Ringkonnakohtus jagatud kohtunike kohti ringi halduskolleegiumist tsiviilkolleegiumisse. Võiks

analüüsida töökoormust kohtuniku kohta. Võib-olla on olukord sedavõrd muutunud, et oleks vaja kohtuniku kohad jälle ümber jagada, seekord tagasi halduskolleegiumisse.

Reinola: See teema ei ole päris kõrvale jäetud, aga halduskolleegiumi koormus ei ole tänu sellele suurenenud, et kohtunike arv seal on viimastel aastatel vähenenud. Kui praegu asjade arv vähenes, siis liikus üks koht halduskolleegiumisse.

Pikamäe: Tendents on olnud selles suunas, et halduskolleegiumist on kohtunikke ära võetud ja mujale juurde antud. Seda numbrit tuleks kogu aeg silmas pidada, et tasakaal paigast ära ei läheks. Mina olen ka seda meelt, et 227 päeva Eesti tingimustes ei ole mõistlik menetlusaeg. Vaadates, milline on menetlusaeg sama kohtu kriminaal- ja tsiviilkolleegiumis, siis on see halduskolleegiumis vaieldamatult kõige pikem ja seda tuleb ka mõistlikult põhjendada. Lisaks, kui me vaatame seda, kui kiiresti lahendab ühte kaebust esimese astme kohus, siis põhiline häda ongi, et esimese astme kohtust saab otsuse kätte küll, aga kui üks pooltest edasi kaebab, siis Tallinna Ringkonnakohtusse jääb asi päris pikaks ajaks seisma. See ei ole kindlasti mõistlik lähenemine, mis tuli välja ka kevadisel KHN-i istungil, kui me seda küsimust arutasime. Kui küsida, mis on selle arutelu mõte, siis on see tähelepanu juhtimine teemale, mis puudutab asjade lahendamist Tallinna Ringkonnakohtu halduskolleegiumis ja kindlasti tuleb selle juurde tagasi tulla maikuus, kui kuulame kohtu esimeeste aruandeid. Saab vaadata, kuidas need meetmed, mis kohtu enda poolt on välja pakutud, tööle on hakanud ja kas need on tulemust andnud. Midagi tuleb ette võtta. Ma ei saa nõustuda mõttega, et haldusasjad ongi teistsugused ja väga keerulised asjad, mida tulebki kaua menetleda. Vaadates halduskolleegiumi numbreid ja võrreldes neid teiste kolleegiumidega, siis tööd on küll.

Reinola: Kui meil tulevad märtsis tööle väärikad juristid, kes kohe töösse sukelduvad, siis on maikuu ülevaate andmiseks äkki liiga vara?

Lippus: Ma ütleks CEPEJ-i liikmena ja kohtute kvaliteedijuhtimise töörühma liikmena asja istungile määramise kohta, et meie talitus teeb ka järelevalvet nii palju kui Justiitsministeerium seda teha tohib ja seetõttu jõuavad mõned kodanike kõned minuni. Inimeste peamine mure seisneb selles, et nad tahaksid teada oma istungi aega, isegi siis, kui see on määratud kolme kuu pärast. CEPEJ ütleb samuti, et on oluline, et inimene teaks, mis tema menetlusega parasjagu toimub ja et need perioodid, kui inimene on teadmatuses, häirivad teda kõige rohkem. Rääkisime ka analüüsi ettevalmistanud konsultantidega ja ka nende puhul tuli välja, et kui asi ei ole istungile määratud, paneb see neid muretsema, sest kohtuametnik peab telefoni teel inimesele ütlema, mis tema asjaga toimub.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

6. Nõusoleku andmine esimese ja teise astme kohtute struktuuri määramisel – KS § 41 lg 1 p 2 alusel – Justiitsministeerium, Siret Jürgenson

Jürgenson: Põhjus, miks me täna räägime esimese ja teise astme kohtu struktuuride muutmisest, on esmalt see, et kohtud on avaldanud soovi muuta oma struktuuri selgemaks ja teiseks põhjuseks on see, et järgmise aasta alguses on tulemas halduskorralduslikud muudatused, milleks on kinnistus- ja registriosakonna koondumine Tartu Maakohtu alla ja pärimisregistri andmine Notarite Kojale. Septembrikuu KHN-i istungil tutvustasin teile esimese ja teise astme kohtute koosseisude kehtestamise ja teenistuskohdade liigitamise korda. Selle korra lisas 2 olid välja toodud ka näidisstruktuuri üksused, mille on kohtud aluseks võtnud ka oma struktuuride väljatöötamisel. Võrreldes septembris tutvustatud teenistuskohdade liigitamise korraga, oleme sellesse teinud väikseid parandusi, mis on näha ka jagatud struktuuripiltidel. Kohtute struktuurid on vägagi sarnased, seetõttu toon ma hetkel välja vaid erisused kohtute kaupa. Alustaksin Tallinna Ringkonnakohtu struktuurist. Struktuur duaalse juhtimisega asutuses on üles ehitatud nii, et on olemas eraldi kohtu esimehe juhtimisvaldkond ja kohtudirektori juhtimisvaldkond. Tallinna Ringkonnakohtu puhul on võrreldes senisega muutunud struktuuris see, et kohtu esimehe juhtimisvaldkonna alla on loodud struktuuriüksus kohtuistungiteenistus, kuhu koonduvad kohtuistungisekretärid ja vanemsekretärid, muus osas struktuur väga palju muutunud ei ole. Kohtu esimehe all on kohtunikud, õigusteenistus ja kohtuistungiteenistus, kohtudirektori juhtimisvaldkonna all on kantselei ja haldusosakond. Tartu Ringkonnakohtu struktuuris on muutunud praeguse struktuuriga võrreldes see, et kohtudirektori juhtimisvaldkonna alla on tekkinud struktuuriüksus personaliosakond, muus osas väga palju muudatusi ei ole, samuti on struktuuris eraldi välja toodud kohtu esimehe juhtimisvaldkond ja kohtudirektori juhtimisvaldkond. Tallinna Halduskohtu struktuuris on samuti suurem

muudatus see, et kohtu esimehe juhtimisvaldkonna all on eraldi struktuuriüksus kohtuistungiteenistus, kuhu on koondatud kohtuistungisekretärid. Tartu Halduskohtu struktuuris võrreldes praegusega muudatusi ei ole. Kuna Harju Maakohus on suurim kohus, siis siin on kaks üksust juurde tulnud. Kohtudirektori juhtimisvaldkonna alla on toodud eraldi personaliosakond, kuna seal on vähemalt kaks personalitöötajat ja haldusosakonna alla on allüksusena loodud turvatalitus, kuhu on koondunud kohtukordnikud. Pärnu Maakohu puhul suuri muudatusi võrreldes praegusega ei ole, maksekäsu osakond on ka praegu Pärnu Maakohu struktuuris ja jääb ka uude struktuuri. Kõige rohkem on muutunud Tartu Maakohu struktuur, sest järgmisest aastast koonduvad kõigi maakohute kinnistus- ja registriosakonnad Tartu Maakohu alla. Sellest tulenevalt on Taru Maakohu struktuuris välja toodud kinnistus- ja registriosakonna kohtudirektori juhtimisvaldkond. Sinna kuuluvad kinnistusosakond ja registriosakond ning nende allüksustena kantseleid. Viru Maakohu struktuuris ei ole muudatusi võrreldes praegu kehtiva struktuuriga.

Pomerants: Võib-olla on see kohtute seaduses koht, mida muuta, et KHN ei peaks sellega edaspidi tegelema. See tuleneb kohtute seaduse § 41 lõike 1 punktist 2, minu ettepanek on edaspidi seadust muuta.

Pikamäe: Kuidas on plaan edasi minna? Kohtute struktuurid on valmis, mis nendega edasi saab? Milline on edasi liikumise tempo?

Jürgenson: Edasi liikumine peaks olema küllaltki tempokas, kui KHN annab täna nõusoleku esimese ja teise astme kohtute struktuuride kinnitamiseks, siis kohtud saavad struktuurid ära kinnitada ja need hakkavad kehtima 1. jaanuarist 2015.

Maruste: Minul on üks sisuline küsimus seoses struktuuriga. Tartu Ringkonnakohtul on personaliosakond, Tallinna Ringkonnakohtul seda ei ole, kas Tallinna Ringkonnakohtus on personali nii palju vähem? Mul on kahtlus, et Tartu Ringkonnakohus ei ole nii suur, et sinna oleks vaja eraldi personaliosakonda. Lisaks olen nõus M. Pomerantsi ettepanekuga, et tegeleme siin halduslike probleemidega ja ärme kulutame aega detailidele.

Jürgenson: Tartu Ringkonnakohtu all on personaliosakond, mis pakub tuge kõikidele Tartu kohtutele, sh Tartu Maakohule. Sealt tulenebki erinevus Tallinna Ringkonnakohtuga. Tartu Ringkonnakohtu personaliosakonna all olevate inimeste arv on seetõttu suurem.

Pikamäe: KHN-i pädevus tuleneb seadusest ja kui hakata vaatama, mis seal loetelus on, siis keegi meist ei oska vastata, miks see loetelu selline on. Ilmselt on see ajalooliselt selliselt kujunenud omal ajal, kui KHN kompromissina loodi ja talle oli vaja mingi pädevus anda. Kas ja kui palju see tol ajal läbi mõeldi, ei oska öelda. Tuletan meelde, et ühe küsimuse oleme juba KHN-i pädevusest välja arvanud ja seadusandja on seda juba toetanud. See puudutas kohtute kodukordasid, mille kohta KHN varem ka arvamus andis. Olen ka seda meelt, et KHN-i pädevust võiks kunagi detailideni põhjalikumalt uurida ja vajadusel revideerida, aga täna sellest piisab.

Otsus: KHN annab nõusoleku esimese ja teise astme kohtute struktuuri määramisel.

Lahkub Nele Parrest

7. Vanade lahendamata asjade aruannete tutvustamine – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Külli Luha

Luha: KHN-i päevakorras on vanade lahendamata asjade aruandlusest ülevaate andmine. Kuna tegemist on esmakordse sellelaadse ülevaatega, siis täpset ettekujutust, mis KHN-le huvi pakub, mul ei ole. See, et kohtunikud esitavad vanade asjade kohta aruande kohtu esimehele ja kohtu esimees Justiitsministeeriumile, ei ole uudne. Juba vähemalt viimased viis aastat on vanade asjade kohta kohtusüsteemile kokkuvõtteid avaldatud kohtunike meililisti kaudu. Sellest aastast alates on korda muudetud selliselt, et väga vanad asjad ei läheks üldise asjade hulga sees kaduma. Materjalina välja saadetud memos ma juba ka kirjutasin, et aasta alguseks vähemalt kolm aastat menetluses olnud lahendamata asja menetluse kohta annab kohtunik esmalt veebruaris, siis mais ja lõpuks novembris kohtu esimehele selgitusi, mis põhjusel ta ei saa asja menetleda ja mida ta menetluse jätkamiseks on

kavandanud. Kui esimees peab vajalikuks menetlust konkreetsetes asjades kiirendada, siis samas aruandes esitab kohtu esimees ka ministeeriumile info selle kohta, mida ta on ette võtnud. 2014.a oli maakohtute menetluses selliseid tsiviilasju kokku 190, kriminaalmenetlusasju, millest valdav osa olid täitmisasjad ja üldmenetlusasjad, 63 ja üks väärteomenetlusi. Tsiivilasju täpsemalt vaadeldes, ei eristu ühte kategooriat, mida võiks välja tuua, kui kohtuasju, mille menetlus on takistatud. Vanade tsiivilasjade hulgas on ka sideteenuse lepingud, muud teenuslepingud, st keskmisest oluliselt vähem keerukamaid asju. Selle aasta alguses oli kõige vanem lahendamata asi 15 aastat Harju Maakohtu menetluses olnud tsiivilasi, mis käesoleva aasta jooksul on ära lahendatud. Valdavalt on asjad olnud lahendamata 3-4 aastat või maksimaalselt kuni 6 aastat. Eesti tingimustes on see aga väga kahetsusväärne, sest need on kellegi jaoks lahendamata probleemid. Tsiivilasjades oli aasta lõpuks seis selline, et 71-st lahendamata asjast Harju Maakohtus on 1. novembri seisuga menetluses 12 tsiivilasja ja 12 asjas on menetlus peatatud, Pärnu Maakohtu 39-st lahendamata asjast jäi maakohtu menetlusse 18, Tartu Maakohtus 50 lahendamata asjast on novembri alguses menetluses 18 asja ja Viru Maakohtu 27 lahendamata tsiivilasjast jäi menetlusse 16 asja ning 1 asjas on menetlus peatatud. Kokkuvõtvalt vanade lahendamata asjade hulk vähenes aasta jooksul 184-lt asjalt 48-le asjale. Kui aruandlus toimus kaks korda aastas, siis oli palju põhjendusi, et seotud teise menetlusega kuskil teises kohtus. Uus aruandluskord tõi välja selle, et menetluse takerdumise peamiseks põhjuseks ei saa kindlasti pidada menetlust teises maakohtus. Menetlus jääb ootele ennekõike kaebeõiguse tõttu, mis on täiesti normaalne. Uus aruandluskord näitas, et selliseid asju, kus üks kohus ei tea, mida teine kohus teeb või ootab teise kohtu järel, ei olnud. Või vähemalt ei olnud neid 2014. aastal.

Rääkides nendest vanadest asjadest, mis aasta lõpuks kohtutesse menetlusse jäid, siis Harju Maakohtus ei eristu ükski kohtunik. Kõik need 12 vana asja, mis veel menetluses on, on 8 erineva kohtuniku käes, mis on suhteliselt võrdne jaotus. Tartu Maakohtus eristub üks kohtunik kelle menetluses on 4 lahendamata asja, Pärnu Maakohtus kaks kohtunikku, kellel vähemalt 3 vana asja menetluses ning Viru Maakohtus üks kohtunik, kellel on 3 või 4 niisugust asja. Niisugustest asjadest kumab läbi juba kohtuniku tööstiil, millest esimees peaks teadlik olema.

Lahendamata kriminaalmenetlusasjad on valdavalt täitmiskohtuniku asjad, mis ootavad aegumist või seisavad tagaotsitavate tõttu ja üldmenetlusasjad, mida kohus ei saa menetleda, kuna menetlusosaline, valdavalt kohtualune, on tagaotsitav. 43-st menetlusse jäänud lahendamata vanast asjast 42 on menetlusosaline tagaotsitav.

Halduskohtust rääkides, siis Tallinna Halduskohtus oli aasta alguses 22 vana asja, millest 10 asja on aasta jooksul ära lahendatud, 10 asja on peatatud ja 2 asja on menetluses.

Kuna selline aruandlus on esmakordne, siis ma esialgu rohkem ei räägiks. Kui on küsimusi, siis ma vastaks küsimustele.

Aavik: Ma täpsustaks, et vanad asjad, mis sellel aastal vaatluse all olid, need olid üle kolme aasta menetluses olnud asjad. Tundub, et raskuskoht kohtule on asjad, mis jäävad rohkemas kui aastaks ühe kohtuastme menetlusse, sellepärast me lühendame järgmisel aastal tähtaega. Kohtu esimeestele teadmiseks, et järgmisel aastal võtame vaatluse alla üle kahe aasta menetluses olnud asjad. Üks tähelepanek veel. Kohtu esimees peaks kohtute seadusest tulenevalt iga pikalt menetluses olnud asja puhul otsustama, kas peaks kaasa aitama selle menetluse kiirendamisele. Esimehed on sellesse seni suhtunud formaalselt ja järgmisel aastal pöörame kindlasti sellele rohkem tähelepanu. Kui asi on 3-4 aastat menetluses, siis peaks juures olema esimehe selgitus, miks ta ei pea vajalikuks kiirendamise meetmete rakendamist.

Luha: Käesoleva aasta aruandlusest selgus tõesti, et esimehed ei olnud pidanud vajalikuks või võimalikuks menetluse kiirendamise meetmeid rakendada. Mõnel juhul on kohtu esimees teinud kohtunikule kirjaliku järelepärimise ja detsembrikuus peaks siis selguma, kas asi lahendatakse ära. Aruande viimast veergu ei ole mõtet formaalselt täita, nt et on kohtunikuga vesteldud ja selgitatud lühemate menetlusaegade olulisust. Mõte ei ole selles, et aruandes kõik lahtrid oleksid täidetud, vaid eesmärk peaks olema see, et vanu asju ei ole ja kui on, siis püütakse mitmepoolselt teha kõik, mis võimalik, et asi ära lahendada.

Saarmets: Mul on küsimus seoses Marko poolt väljatooduga, et järgmisel aastal on vanad asjad üle kahe aasta menetluses olnud asjad. Kui me rääksime, et 2014. aasta alguses oli 184 üle kolme aasta menetluses olnud asja, siis kui palju on selliseid asju, mis on üle kahe aasta menetluses olnud?

Luha: Jah, ma saan siinkohal öelda milline on üle 2 aasta menetluses olnud asjade hulk 30. novembri 2014 seisuga, kuid aasta alguseks täpsed numbrid kindlasti muutuvad. Vanade, 2-aastaste lahendamata asjade suurusjärk on selline, et Harju Maakohtus on tsiviilasju 137, Pärnu Maakohtus 60, Tartu Maakohtus 107, Viru Maakohtus 52, ehk kokku on selliseid asju 356. Tallinna Halduskohtus 41, Tartu Halduskohtus 4 haldusasja. Aruandluskord muutub uuest aastast veel ka nii palju, et peatatud asjades ei pea detailselt aru andma, need me nõ tõstame aktiivsest aruandlusest välja. Nendes asjades esitab kohtu esimees aruande ainult aasta lõpus.

Maruste: Kui suure protsendi moodustavad vanad asjad asjade üldarvust?

Luha: Tsiviilasjadest rääkides on see Harju Maakohtus 1,8%, Pärnu Maakohtus 3,9%, Tartu Maakohtus 2,5%, Viru Maakohtus 1,7%.

Maruste: Ma saan aru, et pikalt venima jäänud, nõ lootusetud asjad tõstetakse eraldi, aga peaksime siiski ikka kõikidel asjadel silma peal hoidma, et pärast ei saaks öelda, et see on statistikaga manipuleerimine. Kui me tõstame asjad, mis on olnud menetluses kauem kui aasta, üldisest arvestusest välja, siis kestabki meie kohtumenetlus ühe aasta.

Luha: Kindlasti. Üldisest arvestusest nõ välja tõstmisest rääkisime ainult aruandluse intensiivsuse mõttes. Kui me aga räägime menetluses olevate asjade üldisest keskmisest ja menetluses olevate asjade arvust, siis me ei tõsta neid välja. Seda aruandlust ei ole me teinud nõ statistika parandamiseks, vaid eesmärk on olnud see, et väga vanad asjad ei kaoks üldisesse asjade massi ära. Seetõttu on aruandlus nendes asjades detailsem. Menetlusaegu arvestades ja lahendamata asjade hulka arvestades ei jäta me selliseid asju kindlasti mitte kõrvale.

Lang: Üle kolme aasta vanuste asjade kohta Exceli tabeli pidamise aruandluse mõtlesime Markoga vist koos välja. Ma igati toetan, et kolme aasta asemel vaadatakse edaspidi üle kahe aasta menetluses olnud asju. Kas kahe aasta süsteem hakkab toimuma samamoodi, et te teete selle kõigile kohtunikele teatavaks?

Luha: Ma ei tea täpselt, kuidas meie käskkirjad kohtuteni liiguvad, st kas see on kohe kõikidele kohtunikele kättesaadav. Ma tean, et käskkirja muudatus sai täna allkirjastatud ja kohtusüsteemile saadetud. Mina kindlasti teavitan esimehi muutunud aruandluskorrast täpsemalt. Kuidas toimub kohtu sisene teavitamine, seda ma ei oska öelda. Loomulikult saan ma saata teavituskirja kõikidele kohtunikele meililisti.

Loide: Ma räägin KHN-i ees vist neljandat korda, et samas statistikas kajastuvad kriminaalmenetluses tagaotsitavatega täitmisasjad tuleks aruandlusest välja võtta, mis lihtsalt seisavad, need ei aegu kunagi. Minu palve on võtta need asjad aruandlusest välja. Tegelikult on meil kohtus terve hunnik asju, millega ei juhtu mitte midagi. Oleks vaja seaduse muudatust, et ka sellistel asjadel oleks aegumistähtaeg. Valdavalt on need kriminaalmenetluses täitmisasjad, mis on kriminaalhooldusalusega, kes on tagaotsitav. Tagaotsimine peatab aegumise ja nii need asjad ei aegugi.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

8. Ülevaade KIS 2 rakendamisest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Rasmus Karja

Karja: Alates septembrist olen KIS 2 uus projektijuht. Olen olnud KIS 2 rakendamise juures juba viimased 2 aastat. Nüüdseks on KIS 2 rakendunud kõikides I ja II astme kohtutes. Pärnu MK-s toimunud piloodist on möödunud üks aasta ja kaks kuud. See aeg on kohtute jaoks olnud üle mõistuse keeruline. Me oleme kohtutelt nõudnud väga palju. Saame öelda, et ühe aasta ja kahe kuuga on KIS 2 valmisolek jõudnud sellisele tasemele, et saime alustada stabiliseerimisperioodiga. Väljakutse on stabiliseerida KIS 2 tööd, muuta seda mugavamaks ja kiiremaks. Ma loodan, et järgmise aasta jooksul saame nii palju KIS 2 usaldusväärset tõsta, et ka need kohtunikud, kes ei taha KIS 2 põhimõtteliselt kasutada, teevad lõpuks süsteemi lahti ja usaldavad sealseid andmeid.

Järgmisel aastal püüame KIS 2 harvem muuta. Suuri muudatusi teeme, 4-5 korda aastas.

Teiseks suurendame IT-abi kvaliteeti ja nõ vigade parandamise kiirust. Kui keskmiselt lahendatakse ühte IT-abi juhtumit 2 päeva ja keerulisemaid juhtumeid kuni 3 kuud, siis meie soov on viia IT-abi juhtumite lahendamine järgmisel aastal sellisele tasemele, et ka kõige keerulisemad juhtumid lahendatakse nädalaga.

Kolmanda asjana soovime muuta kasutajamugavust ehk KIS 2 kiirust.

Donald Kiidjärvele niipalju märkuseks, et alates selle kuu algusest on võimalik kohtunikel võtta välja oma asjade jääk ehk siis teha menetlusstaadiumide järgi otsingut. Oma välislähetuse tõttu ei ole ma jõudnud seda kohtunikele teatavaks teha. Esmaspäeval saadan vastava teate välja. Järgmise aasta esimeses kvartalis tuleb ka kauaoodatud täistekstiotsing. Juba järgmisel või ülejäämisel nädalal paneme prooviversiooni *live*, aga me ei kuuluta seda kõigile kohtutele kohe välja. Soovime, et kui me mingi muudatuse teeme, siis oleks see usaldusväärne. Palume Riigikohtu analüüsiosakonnal seda esialgu kasutada. Kui nemad annavad rohelise tule ja ütlevad, et täistekstiotsing on usaldusväärne, siis kuulutame selle kogu kohtusüsteemile välja.

Urmas Reinolale märkuseks nii palju, et kui ta ütles, et KIS 2 ei ole toetavaid lahendite põhjasid, siis paraku jah, tuleb jälle endale tuhka pähe raputada. Tegelikult on KIS 2 lahendite mallide tegemise võimekus olemas. Vajalik on kasutajate koolitamine. Selliseid koolitusi on olnud vähe, eelkõige just seetõttu, et need on mahukad ja neid viivad läbi samad inimesed, kes igapäevaselt peavad tegelema karusselli käimas hoidmisega. Me siiralt loodame, et järgmisel aastal tempo väheneb ja me saame hakata ka kohtunikke koolitama.

Maruste: Ma ei ole küll asjaga väga kursis, aga kas ja kui palju on Riigikohus sellesse süsteemi integreeritud? Omal ajal oli Riigikohtul oma infosüsteem. Kas KIS 2 on kuidagi ka lingitud Strasbourgi ja Luxemburgi kohtute andmebaasidega?

Karja: Riigikohus kasutab hetkel nii KIS 2 kui oma infosüsteemi ehk nad dubleerivad oma andmeid mõlemasse infosüsteemi. Kuupäev, millal Riigikohus võtab kasutusele ainult KIS 2, on Riigikohtu otsustada – Riigikohus peab olema veendunud, et KIS 2 on sobiv tööriist ning Riigikohtu infosüsteemi kasutamisest on võimalik loobuda.

Tean, et moodustatud on töögrupp, et Eesti kohtulahendid oleksid leitavad ka Strasbourgi otsingumootorites. Täpseid tähtaegu öelda ei oska, aga see võis olla 2017.a.

Maruste: Aga vastupidi, et ka nende lahendid oleksid siit leitavad.

Karja: Sellele ma hetkel vastata ei oska. Esialgu on plaan, et meie lahendid oleksid seal kättesaadavad.

Maruste: Suurim efekt oleks see, kui Strasbourgi ja Luksemburgi olulised kohtulahendid oleksid siit kättesaadavad.

Karja: See vajaks kahepoolset liidestust – meie jagame oma infot nendega ja siis saame teisi kanaleid kasutades küsida infot ka neilt. Seejärel on võimalik KIS 2 sisse ehitada mingisugune otsingumootor, mida kasutades saaks juba otse küsida Strasbourgi kohtute andmebaasidest.

Aavik: Me tegelikult ülevaateid Strasbourgi lahendite kohta juba teeme.

Saarmets: Kas täistekstiotsingut saab teha ka 2013.a. lahenditest?

Karja: Jah, täistekstiotsingut saab teostada alates 2006. aasta lahenditest, sh Riigikohtu lahenditest.

Saarmets: KIS 1 ei olnud ju enam 2013.a lahendite puhul võimalik otsida teksti seest.

Karja: See oligi seotud mitmete hädadega, mis KIS 1 piinasid. Põhimõtteliselt läks katki indekseerija, mis lahenditest otsis üles vajalikud sõnad ja tekitas loogika. Nüüd on see pärast suuri jõupingutusi korda saadud ja see hakkab toimima üle kõikide lahendite.

Saarmets: Kas lahendite otsingut oleks võimalik selliselt täpsustada, et otsitakse ainult otsuste ja sisuliste määruste seast ja korraldavad määrused jäävad kõrvale?

Karja: Jah, see on võimalik. Täistekstiotsing tehakse ümber. Kaasatud on ka Riigikohtu analüüsitalitus, kes on andnud sisendi, kuidas see töötada võiks.

Kõve: Meil oleks hädasti vaja, et saaks otsida ainult lahendi põhjendavatest osadest.

Karja: See tähendab sisuliselt seda, et kohus peab hakkama kohtulahendi puhul ära näitama, milline on põhjendav osa. Selleks peaksid kohtud hakkama kohtute infosüsteemis lahendeid koostama ning infosüsteemi tuleks kohandada selliselt, et seal on erinevad lahtrid – üks on asjaolude lahter, teine on põhjendava osa lahter. Teine võimalus on, et süsteem õpib ära kohtunike lahendite struktuuri. Süsteem tunneb ära asjaolud, poolte seisukohad, põhjendava osa jne. Süsteemi õpetamise puhul jääb alati teatav eksimiseprotsent. Samuti on probleemiks see, et kõik kohtunikud ei kasuta ühesugust lahendite struktuuri. Põhimõtteliselt on lahendite põhjendavatest osadest otsimine tulevikus teostatav, aga see ei oleks valutu.

Kõve: Lahendite mahud on juba praegu suured. Oluliste asjade leidmine on läinud väga raskeks.

Karja: Selleks kohtusüsteem kindlasti valmis ei ole, et hakata lahendeid koostama KIS 2-s. Teine võimalus on see, et me hakkame nõ struktuuri järgi asju otsima. See tähendab, et suurem osa kohtunikest kasutab kohtulahendi koostamisel etteantud struktuuri ja kui nad seda järgivad, siis meil ongi võimalik kohtulahendi põhjendav osa tuvastada.

Maruste: See, et IT mehed hakkavad valima, mis on kohtulahendi uba, ei tööta mitte. Selle peab ikka kohus ise ära tegema. Kolmas võimalus on lahendite standardiseerimine – sissejuhatav osa, asjaolude kirjeldus jne, aga see eeldaks ikkagi kindlat kokkulepet.

Saarmets: KIS 2 juhtrühmas oli arutlusel ka variant, et ametnik, kes paneb lahendi üles, kopeerib põhjendava osa infosüsteemi. Selliselt on võimalik tekitada dokumente, mille hulgast saab otsida. Lisaks võiks olla võimalik otsida lahendite annotatsioonide järgi.

Karja: Kohtulahendi sisu infosüsteemi kopeerimine oleks kohtuametnikule veel üheks lisakohustuseks. KIS 2 võimaldab lahendite annoteerimist ja märksõnastamist küll, kuid küsitav on, kas kohtud on selleks valmis. Riigikohtul on annoteerimiseks ja märksõnastamiseks terve osakond. Kui kohtujurist peaks sellega tegelema, siis kas ta jõuaks seda teha muu töö kõrvalt?

Pikamäe: KIS 2 kasutuselevõtt on ränk katsumus. Novembri alguseks lubati, et süsteem enam ei hangu ja kannete tegemine läheb kiiremaks. Kas see eesmärk on nüüd saavutatud?

Karja: Mahukate dokumentide avamine on läinud kiiremaks. Näiteks kohtuasjad, kus on üle 300 dokumendi, avanesid varem 74 sekundit, kuid nüüd avanevad 34 sekundit. Tegelikult on see pikk aeg. Tegeleme sellega, et need avaneks 3-4 sekundiga. Samuti läks kiiremaks automaatne menetleja määramine. Kui enne võttis see aega 25 sekundit, siis nüüd 3 sekundit. Kiirus on 2015.a prioriteet number üks.

Pikamäe: Raidile veel kinnituseks, et RKIS süsteem toimib väga hästi. Kuna KIS 2 rakendamine on olnud keeruline, siis selleks, et Riigikohus oma põhifunktsioone täita saaks oleme otsustanud KIS 2 lõplikult üle minna siis, kui põhiprobleemid on lahendatud. Oleme arendajatega kokku leppinud, et kujundame oma seisukoha järgmise aasta esimese kvartali lõpuks.

Pärsimägi: AET-i mured on ka suured. Esindajad kurdavad, kuidas Tartu Ringkonnakohtus saadab neile 360 kutset ühe asja kohta ja väljastab paaniliselt 1996.a lahendeid. Kas need mured ka lahendatakse?

Karja: Need mured on juba lahendatud. KIS 2 ja AET on sisuliselt ühe isa kaks last, kui ühes süsteemis on probleeme, siis on ka teises süsteemis.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

9. Ülevaade KHNi otsuste tabelis kajastuvatest poolleiolevatest teemadest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Kaidi Lippus; Riigikohus, Liis Lindström

Lindström: Minu kommenteerida oleks kaks teemat. Esiteks Viru MK konkursside õnnestumise tagamine ja teiseks kohtunikuks saamise korralduse analüüs. Sel poolaastal on Riigikohtu fookuses olnud kohtunikuks saamise korralduse analüüs. Riigikohtu esimees kutsus kokku töögrupi, mis koostas kohtunikuks saamise korralduse analüüsi, milles toodi välja selle teemaga seotud põhilised probleemid (kohtunike põlvkonnavahetus, pidev konkursside luhtumine jne) ja võimalikud lahendused. Valminud kontseptsiooni arutati 13.-14.11.2014 toimunud koolitusnõukogu ja kohtunikueksamikomisjoni ühisistungil. Ühisistungil otsiti kontseptsioonis välja toodud probleemidele lahendusi ja osavõtjatel kujunesid võimalike lahenduste osas ühised seisukohad. Viru MK konkursside õnnestumisele kaasaaitamisega ei ole sel aastal tegelikult jõutud tegeleda, see on plaanis järgmisel aastal. Selge on, et Riigikohus ei saa siin üksi midagi ära teha, vaid vajalik on laiem lähenemine ja koostöö Justiitsministeeriumiga.

Lippus: Räägin esmalt asjadest, mis on tehtud. Kohtunikule osalise tööajaga töötamise võimaldamine. Seadus jõustub 1. jaanuaril 2015.a. See puudutab kohtunikul osalise tööajaga töötamise võimalust ajal, kui tal oleks õigus olla lapsehoolduspuhkusel või kui kohtunikul on tuvastatud osaline töövõime. Sama seadusega jõustuvad ka kohtu juhtimise eest ette nähtud tasude muudatused.

Justiitsministeeriumi 2015.a tööplaani projektis on õiguspoliitika osakonna avaliku õiguse talituse ülesandeks halduskohtumenetluse seadustiku rakendusanalüüs, mille käigus püütakse lahendus leida praktikas tekkinud probleemidele, sh 19.09.2014 KHN-i istungil välja toodud probleemid. Samuti on Justiitsministeeriumi 2015.a tööplaani jaoks ülesandeks õigusloome ja arenduse talitusel asenduskohtuniku instituudi väljatöötamine. Viimasega tegelevad Justiitsministeerium ja Riigikohus koostöös.

Nagu P. Pikamäe juba eelnevalt ütles, esitatakse märtsikuu KHN-i istungile ettepanekud kohtuhalduse hea tava täiendamiseks kohtutöötajate motivatsioonifondi jagamise põhimõtete ja kohtuhalduse hea tava on dokument, mis on kohtusüsteemi poolt omaks võetud ja väärtustatud, seetõttu leiame, et just see on sarnaste põhimõtete kajastamiseks sobiv koht ja teeme ettepaneku ülesande, milleks on personalistrateegia eraldi dokumendina välja töötamine, välja jätmiseks tabelist. Personalivaldkond on üks kohtute haldamise valdkond ja sobib hea tava osaks väga hästi. Samas ei tähenda see kindlasti, et personalivaldkonda edaspidi vähem arendatakse. Meie personalivaldkonna nõunik tegeleb koostöös kohtute personalijuhtidega järjest erinevate teemadega ning ka edaspidi on vajadusel võimalik täiendada head tava või välja töötada juhendid teatud protsesside läbiviimise ühtlustamiseks. Selliseid põhimõtteid ja juhendeid saame eelnevalt arutada ka kohtujuhtide nõupäeval, kus osalevad kohtuesimehed ja kohtudirektorid. Eeltoodud tulenevalt teemegi ettepaneku loobuda personalistrateegia kui eraldi dokumendi väljatöötamisest.

Maruste: Tahaks välja öelda selle, et võib-olla peaks hakkama mõtlema sellele, mida uude kohtute seadusesse võiks kirja panna ja mida võiks välja jätta. Väga tõenäoline on, et järgmine parlament hakkab tegelema uue kohtute seadusega. See ei tähenda, et kohe peaks hakkama uut eelnõud kirjutama vaid kui on asju, mida te leiate, et seal võiks kajastada või mida välja võtta, siis on aeg seda teha.

Pikamäe: Tuleb tunnistada, et väga palju asju on ära tehtud.

Arvan, et oleme nõus Kaidi Lippuse ettepanekuga, et personalistrateegia võib pooleliolevate teemade tabelist välja võtta.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks. Personalistrateegia jäetakse pooleliolevate teemade tabelist välja, see saab kaetud hea tava täiendamisel personaliteemadega.

10. Info 2015. aasta kohtunike täiskogust – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Riigikohtu esimees Priit Pikamäe

Pikamäe: Räägin lõpetuseks 2015.a kohtunike täiskogust. Täiskogu eelteade on kohtunike listi välja saadetud. Täiskogu toimub 13. veebruaril 2015.a Tallinnas Swissôtelis konverentsikeskuses. 12. veebruaril 2015.a on traditsiooniline Riigikohtu esimehe vastuvõtt Kadrioru Kunstmuuseumis.

Täiskogu üks olulisemaid funktsioone on kohtunike omavalitsusorganiste valimine. 1. jaanuarist 2015.a jõustuvad kohtute seaduse muudatused, mis näevad ette kohtunikueksamikomisjoni (KEK) liikmete arvu suurenemise kümnele kuueteistkümnenele. Täiskogul tuleb valida uued KEK-i liikmed. KEK on üks olulisemaid omavalitsusorganeid, mistõttu palun kohtuesimeestel mõelda, keda võiks kandidaadina üles seada. Teiseks oluliseks teemaks on kohtumenetluse hea tava.

Vaks: Kohtumenetluse hea tava on kõigile esimese ja teise astme kohtutele laiali saadetud. Mul endal tekkis küsimus, et kas Riigikohtu üldkogu pidi ka seda eelnevalt arutama?

Pikamäe: Riigikohtu üldkogu arutab seda jaanuaris 2015.

Pikamäe: Täiskogu põhiteemaks on kohtunikuks saamise korraldus – kuidas kindlustada, et kohtunike konkursid õnnestuksid, mitte ei ebaõnnestuks. Peaksime suutma leida väarikaid kandidaate vabanevatele kohtunikukohtadele. Tundub, et liialt jäik seadusandlik regulatsioon takistab juristide erinevate kutseorganisatsioonide vahelist liikumist. Kohtusüsteemi liikumine eeldab eksami sooritamist. Praktika näitab, et tihti loobutakse eksami sooritamisest, kuivõrd ettevalmistusaeg on liialt lühike ja uut materjali ei jõuta omandada. Peab mõtlema, kuidas juristide mobiilsust suurendada. Neid küsimusi arutati ka KEK ja KN novembrikuisel ühisistungil ja sellel teemal tuleb täiskogul mitu ettekannet.

Maruste: Et arutelu oleks konstruktiivne, siis oleks väga hea, kui pakutaks välja võimalikke lahendusi.

Pikamäe: Oleme sellega terve viimase aasta tegelenud. KEKi ning KN ühisistungil lepiti kokku lahendustes, mida sooviks täiskogule tutvustada. Üks suuremaid probleeme on, et kohtunikud pensioneeruvad, kuid me ei suuda kohtusüsteemi uusi kohtunikke leida.

Maruste: Rootsis on näiteks kohtunikel võimalik ajutiselt riigiteenistusse või mujale avaliku sektoris tööle minna. Teed avalduse, oled mõnes muus ametis teatud aja, täiendad ennast ja puhkad kohtu rutiinist ning siis lähed kohtusse tagasi. Vaba liikumine on täiesti võimalik, pole mingit suletud süsteemi.

Pikamäe: Teiste riikide kogemused on väga erinevad, pilt on tohutult kirju. Meil tuleb enda oludele sobiv lahendus leida.

Täname õiguskantslerit KHN-s aktiivse osalemise eest ja loodame, et uus õiguskantsler jätkab sama sõakalt.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

Istungi lõpp 12.12.2014. a kell 15.30.

/allkirjastatud digitaalselt/

Priit Pikamäe
Juhataja

/allkirjastatud digitaalselt/

Piia Saar
Protokollija